

**незалежная
газета**

наша Ніва

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў маі 1991. Выдавец: Прыватнае прадпрыемства «Суродзічы». Выходзіць штотыднёва, у серады

Навумай уцякае у Москву

Старонка 6

представление безвозмездной (спонсорской) формы собственности, расположенных в финансировании расходов по указанию в рублях.
предоставления безвозмездной (спонсорской) формы строительство город
формами Указа Президента Республікі № 300 "О предоставлении П
ющеской) позиции".
работы по данному вопросу.

Скіньцеся па 17 тысяч даляраў

Старонка 6

Кніга года: «Нацыянальнасць — Беларус»

Старонка 10

У НУМАРЫ

За BYR слабейши толькі быр

За год рубель саслабеў у адносінах да 82 з 83 валют, на якія Нацбанк усталёўвае курсы.
Старонка 5.

Каляндар-2010

Што чакае ў наступным годзе? Старонка 8.

«Ляпіс» і «Морсы»

Рэйтынгі продажаў па выніках года.
Старонка 11.

Ягор Гайдар: Заканчэнне эпохі

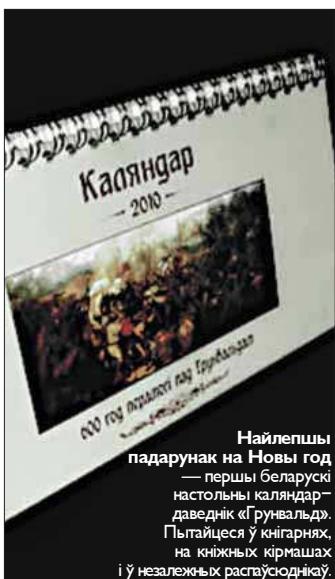
Піша Віталь Тарас.
Старонка 7.

.....

«Наша Ніва»
з'яўляецца
ў кіёсках у Мінску
ў сераду ад абеду,
у рэгіёнах — у чацвер. На газету
можнаі падпісацца
— глядзі
старонку 2.

Асобы года

Аляксандар Рыбак, Павел Латушка, Усэйн Болт, Вікторыя Азаранка... Старонка 3.

**Найлепшы
падарунак на Новы год**
— першы беларускі
настольны каляндар-
дэвальцер «Каляндар 2010».
Пытайцеся ў кнігарнях,
на кніжных кірмашах
і ў незалежных распрастарадніках.

Беларускі дэлегат спаў на Капенгагенскай канферэнцыі па клімаце

Саміт ААН па пытаннях змены клімата цягам двух тыдняў быў у першых радках інфармацыйных агентств усяго свету. Але ўдзел беларускай афіцыйнай дэлегацыі адзначаўся толькі вось такім фота.

Удзельнік беларускай афіцыйнай дэлегацыі Аляксандар Грабянькоў пракаментаваў фотадзімак так: «Там дзясятак здымкаў апублікаваны, як іншыя дэлегацыі спіць. Я асабіста не спаў трэй дні практична... Без душу, без нармальнай ежы, без усіго. І як толькі з'яўляўся нейкі перапынак, усе ўпавалку. Гэта працта быў нейкі бамжатнік, він ведаеце...»

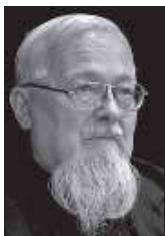
Цяжкая ты, праца дыпламата.

Сяргей Гезгала

Дэлегат спіць у часе пленарнага пасяджэння
Капенгагенскай канферэнцыі, што
зацягнулася 19 снежня на цэю ноч.

Шчаслівія міратворцы

Калядны зварот духоўнага лідэра беларусаў замежжа, апостальскага візітатара беларусаў—каталикі замежжа айца Аляксандра Надсана.

Неяк не вельмі даўно з майі знаёмы здарыўся цікавы выпадак. Вось што яна расказала мне пра яго. Ехала яна лонданскім метро — са свайгачушки, якой япчэ не было аднаго года. Рантам у вагон убег малады чалавек, які пачаў паводзіць сібе даволі агресіўна. Усе пасажыры наспіроўжыліся, але ніводзін з іх не асмеліўся зрабіць яму заўвагу, баючыся ягонага рэакцыі. Толькі дачушка майі знаёмы заставалася бескласнотай, і, калі малады чалавек падышоў бліжэй, яна ўсміхнулася яму.

Малады чалавек, уражаны, затрымалася, пасля на ягоным твары з'явілася таксама ўсмешка, а з ей зініла ўся ягоная ранеяшняя агресіўнасць. Усе ў вагоне ўздыхнулі з палейткай. Відаць, усмешка няянінага дзіцячага кранула сэрца маладога чалавека. Можна сказаць, што дзіцячыя, не ўсведамленыя гэтага, учыніла першую ў сваім жыцці міратворчу акцыю...

Гэтае здарэнне прыгадалася мне якраз цікеры, калі мы адзначаем успамін прыбыцця на свет іншага Дзіцяці, пра якога святі Павал расказаў: «Калі прыйшы поўнія часу, Бог паслаў Сына сваіго адзінадцатага, які нарадзіўся ад жанчыны, стаў наудалным закону, каб выкупіць тых, што пад законам, каб нам атрымаваць усынавленне» (Гал 4:4-5). Іншым словамі, мы святім нарадзімін у целе Сына Божага, Господа, Бога і Збаўцы нашага Ісуса Хрыста. И вось цікава: спрадвечны Бог і Творца ўсяго яўляеща людзям не ў сваіх бязмежнай величы, але як бездапаможнае дзіцяцтва, якое мае патрэбу ў нашай дапамозе і спагадзе. Ён не жадае, каб мы слепа слухаліся Яго, дрыжучы ў страху перед Ягонаі магутнасцю. Ён хоча напых сэрцаў, бо толькі тады можа настать «супакай на зямлі людзям добраі волі».

Дык адчынім нашыя сэрцы для нованароджанага Господа нашага, каб нам стаць разам з Ім саудзельнікамі працы дзяслы супакою на ўсім свеце, памятаючы Ягоныя слова: «Шчаслівія міратворцы, бо яны будуть віцца сінамі Божымі».

Айцец Аляксандар Надсан,
Лондан, 2009

Пара аформіць падпіску

Падпісацца можна праз Рэдакцыю і праз «Белпошту». Мы рэкамендуем — праз Рэдакцыю

Цана падпіску праз Рэдакцыю на месец складае **6000 рубліў**.

Наша сістэма дастаўкі газеты за 3 гады даказала сваю надзеінасць. Усе тыя, каго такі спосаб атрымання газеты задавальняе, хай застаноша вернымі такой падпісцы.

Мы зможам дастаўляць Вам газету хутчэй або з той жа хуткасцю, што «Белпошта».

Падпісныя індэксы ў каталогу «Белпошты»: для людзей — 63125, для прадпрыемстваў — 63125.

Падпісацца можна на кожнай пошце. Цана гэтай падпіску — 8 520 руб. на месец.

АНДРЭЙ ХАДАНОВІЧ

КАЛЯДНЫ ВЕРШ

Снег ідзе, пакідаючы ў меншасці год.
Прадавачкам два тыдні раскошы:
мандаракі з шампанскім — і будзе даход,
пакі да нас не заканчыцца гроши.

Прыляпіць Мікалай у калядных санях.
Надаючы аднакласніцы бусек.
У спартале ліліка ў святочных агніах,
а пад ёй — хто б вы думалі? Трускі.

І запаліца свечкі, і створаць інтым,
і прыедзе ў паўночным трамваі
прыгажуня—Снягурка, і ганьба ўсім тым,
хто казаў, што я не бывае!

Не замерзні, глядз! Ты і сам Дзед—Мароз,
сіні нос для цябе не пытанне,
сівізна ў бараду, а спыніца — не лёс.
Бачыш зорку? Загадай жаданне!

Загадай пра сібе, як Другі Прэзідэнт,
каб бацькоў сваіх слухалі дзеўті;
каб хакані не змерзлі на вуліцы ўшчэнт,
пад футэркам хаваючы кветкі.

Мікалай—канспіратар, стары дысідэнт,
падарункі склаў у шкарпеткі
і, чытаючы верш за калядны прэзэнт,
не зваліўся нікто з табурэткі.

Снегань 2009

Андрэй Хадановіч

(нар. 1973) — паэт, аўтар кніг «Бэрлібры», «Сто лі 100ў на тут.бү». Старшыня Беларускага ПЭН—Цэнтра. Змяніў стэрэатыпы пра беларускую пазію.

КАЛЯДНАЯ АФІША

Ave Maria

Ад 25 да 27 снежня ў Чырвонім касцёле сталіцы ладзіцца фестываль духоўных спеваў «Ave Maria». Бярэць удзел больш за 28 калектываў з усіх краін, хрысціянскі театр «Анёл».

Навагодні экспрэс

Ад 25 снежня да 10 студзеня па Дзіцячай чыгуначы ў сталіцы будзе курсаваць фірмовы цыгнік

«Навагодні экспрэс». Бацькам з дзецьмі пралануецца інтэрактыўнае тэатралізаване падарожжа ў навагоднім утэльнім «вагончыку» па заснежаным лесе, сустрэчы з казачнымі героямі і, безумоўна, з Дзедам Марозам і Снягуркай. Працягласць падарожжа — 1 гадзіна 10 хвілін. Кошт білета — 10 тысяч рублёў (у тым ліку і для дзяцей).

СЦІСЛА

У сераду рэзка пацяпле: да +4°C

23—24 снежня па краіне чакаецца рэзкая змена наад'ор'я. Маразы адлігніць. Чакаецца мокры снег, даждж, галадзіць на дарогах. Тэмпература паветраднім даплюс 4°C.

Нацбанк: Развай дэвалвациі не будзе

Развалыўшампінів курс беларускага рубля ў 2010-м не будзе, запэўняюць у Нацбанку. Там плануюць на працягу наступнага года падтрымліваць курс рубля да кошкі замежных валют у межах калідора ваганніу +/− 10%.

Еўра пераацэнены

Еўра пераацэнены ў дачиненні да іншых валют, і ѹдзеліў павышэнне ў цене можа пашкодзіць эканомікам сўязаны, заяўляе Еўрапамесія. Паводле даклада выкананчага органа ЕС, пераацэнка разлінага эфекту на курсу складае 7—8%.

Беларусь атрымала ад Сусветнага банка \$200 млн

Етая аднаграншавая пазыка выдзяляецца на 16 гадоў і прадугледжвае адтрымоўку на шэсць гадоў. Падтрымка адрасуецца на дамагом найбліжнейшым сліям насельніцтва і на стымуляванне інвестыцый.

Рабаўнікі напалі на мікрааутобус

20 снежня ў 23:50 па вёску Русакова (Слонімскім раёне) на мікрааутобус «Форд» напалі піцёра невядомых у масках і з предметамі, падобнымі да пісталетаў і абрэзкаў. Злачынцы звязалі кіроўцу і всем ягоных пасажыраў, выкрайлі 1,3 млн рублёў, 21 тыс. доляў, залятава вырабы.

СМ

Каб штотыдзень атрымліваць газету, дасылайце адрасы і гроши за газету. Конт на месец — 6 тыс. рублёў.

1) Просім усіх ахвотных чытальнікі газету паведамляць у Рэдакцыю свае адрасы і тэлефоны. Гэта можна зрабіць праз тэлефоны: (017) 284-73-29, (029) 260-78-32, (029) 618-54-84, e-mail: dastauka@nn.by, паштовы адрас: 220050, г.Мінск, а/c 537.

2) Просім у бланку банкаўскага паведамлення ці паштоваага пераказу дакладна і разборліва пазначаць адрас, у тым ліку паштавы індэкс і код пад'езду.

Дзякую падпісчыкам

А.К. з Іёўскага раёна.
Юрыю Р. з Лідскага раёна.
Сяргею Ц. з Докшыцкага раёна.
Дзмітрыю Г. з Столінскага раёна.
П.К. з Мастоўскага раёна.
Віктару Д. з Капыльскага раёна.
Аляксандру Д. з Карэліцкага раёна.
Алені Да. з Навагрудскага раёна.
Мікалаю Ш. з Салігорскага раёна.
Л.Ш., Людміле П., Святлане Ш. з Віцебска.
Вользе Ж., Інні С., В.Д., Уладзіміру Я. з Барысаўскага раёна.
Алесю Б., Сяргею В. з Баранавіцкага раёна.
А.Г. з Кіраўскага раёна.
Юрыю Г., Т.В., С.В., Наталі Б., Г.С., І.С., Галіне Л., С.К. з Гродна.
А.П. з Брэста.

ІВУП "Суродчык", УНП 190 786 828		
МПД ААТ "Белівестбанк", вул. Калектарная, 11, Мінск, код 764		
Рахунак атрыманы	3012 206 280 014	
Асабіна	рэчнік	
Інформація, якая падаецца ў бланку		
Від аплаты	Дата	Сума
За газету "Наша Ніва"		
Агулам		
ІВУП "Суродчык", УНП 190 786 828		
МПД ААТ "Белівестбанк", вул. Калектарная, 11, Мінск, код 764		
Рахунак атрыманы	3012 206 280 014	
Асабіна	рэчнік	
Інформація, якая падаецца ў бланку		
Від аплаты	Дата	Сума
За газету "Наша Ніва"		
Агулам		

**Чалавек года —
Наталля Васілевіч
і іншыя дабрачынцы**

Уключоўшы тэлевізар ці пра-
гортваючы навіны ў інтэрнэце,
мы часцей за ўсё бачым паве-
дамленні пра тэракты, тэхнаген-
ных і прыродных катастроф, манькаў і серыйных забойцаў ва-
у ўсіх кутках свету. Лік ахвяраў
ідзе на тысячы, і гэта мала како
кранае. Мы сутыкаемся з пау-
сюднай дагуманізацый чалавека.
Ен з інтарэсам будзе назіраць
за жарсцямі вакол ёбіця Берлус-
коні, а бяды ўласнага суседа не
пабачыць.

Тым не менш, застающа
людзі, здольныя на сапраўдныя
учынкі. Такія, як селета здзеян-
іла Наталля Васілевіч і іншыя
сябры. Прачытаўшы доніс бло-
гера Міхалінкі (Інгі Татур) пра
проблемы інвалідаў-вазочнікаў,
Васілевіч начала ў інтэрнэце
зорбіцкі на новую механіч-
ную каліску для жанчыны.

І за год намаганнямі, як правіла,
цынічнай інтэрнэт-супольнасці
удалося сабраць неабходную
суму. Гэта розныя прыклад люд-
скай самаарганізацыі і спачуван-
ня чалавечай бядзе. Прыклад, як
можна зрабіць жыццё лепшым —
нажані і для аднаго чалавека. Так-
кія «малыя справы» маюць вя-
лікую нацю.

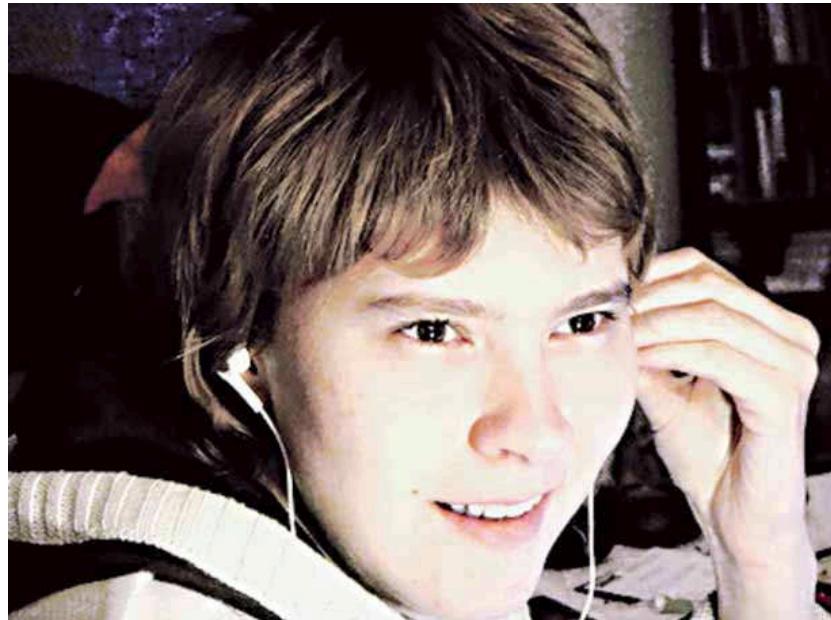
Дырэктар цэнтра «Экумена»,
праваслаўная верніца Наталля
Васілевіч не першы год дапама-
гае Кобрынскаму дзіцячаму
дому. Таксама дзяржучына адной з
першых сядроў выпускнікоў БДУ
паставіла свой подыў у абарону
адлічанай студэнткі БДУ Тацця-
ны Шапуцькі. Такія учынкі вык-
лікаюць павагу.

Дабрадзей года і інтэрнэце — Ігар Маханёк

Самая вядомая ў свеце он-
лайн-праграма для перакладу
Google Translate ўзбагацілася бел-
арускай мовай. Гэта пашырае
магчымасці выкарыстання мовы
ў сёньняшнім свеце. Ціпер можна
аўтаматычна перакласці з бела-
рускай на яшчэ 50 моваў. Так,
сёняння гэтым рэсурсам карыста-
ецца нямнога людзей. Але і Ска-
рынаў «Біблія Руска» была дас-
тупна не кожнаму.

Ініцыятарам беларусізацыі
праграмы быў інжынер кампаніі

Асобы года

Наталля Васілевіч

палітолаг, рэдактар сайта «Царква». Нарадзілася ў 1982, вучылася ў Беларускім гуманітарным ліцеі, БДУ, Рыжскай бізінэс-школе, Еўрапейскім гуманітарным універсітэце. Прадстадыніца міжнароднай моладзевай праваслаўнай арганізацыі «Сіндэсмас» у Цэнтральнай Еўропе. Дырэктар цэнтра «Экумена».

Google Irap Маханёк. Ён беларус, які працуе ў Швейцарыі. Вядома, пераклад не іdealны, але пачатак дадзены. Зраза траба будзе толькі ўдасканальваць наяўны прадукт. Адзначаючы Маханёку, мы адзначаем усіх людзей, якія беларусізуюць інтэрнэт.

У іншых краінах перавод у электронны фармат і развіццё інтэрнэт-прыкладаў фінансуюцца з дзяржаўных бюджэтаў. У нас жа гэта таленавітыя людзі робяць самі. Так, Хведар Піскуноў стварыў першыя электронныя граматыка-парадыгматичныя слоўнікі беларускай мовы «Парадыгма», а таксама праграму праверкі арфаграфіі «Літара». Сяргей Чарнавокі пераклаў на беларускую мову інтэрфейсы Гугла, інтэрнэт-энтыклапедыі Вікіпедыя, а таксама сацыяльнай сеткі Фэйсбук. Праграміст з Ліды Алег Азароўскі самастойна распрацаваў беларуска-расійска-беларускі перакладчык «Белазар».

Беларусізацыя Інтэрнэта дае будучыню беларускай мове і культуры.

Спявак года — Аляксандар Рыбак

Ураджэнец Беларусі Аляксандар Рыбак стаў пераможцам песьненага конкурсу «Ёўрабачанне». Але выступаў хлоце не за Беларусь, а за далёкую Нарвегію. Поспех Рыбака прымусіў беларуса задумца над праблемай нацыянальнай ідэнтычнасці. А песня «Казка» стала сапраўдным хітом, які грае на мабілах. Рыбак праўжыў амаль усё свядома жыццё ў Нарвегіі, але захаваў выдатнае беларускае вымяўленне. Ягонаў «Купалінцы» падпіваў нават Лукашэнка.

Аляксандар Рыбак

нарадзіўся ў 1986 у Мінску.
У 1990 разам з бацькамі
пераехаў у Нарвегію.
Скончыў музычнае
вучылішча, цяпер навучаецца
у кансерваторыі Осла. З
песняй «Fairytale» выйграў
сёлетній «Ёўрабачанне» ў
Маскве.

Вязень года — Мікалай Аўтуховіч

Ад лютага ў следчым ізала-
тывы на Валадарыцы знаходзіцца
ваўкавыскі прадпрымальнік
Мікалай Аўтуховіч. Ягоны

арышт нагадваў сцэну з баевіка. Аўтуховічу ўвесь час мнялі аб-
інавацівани, ніхто не разумеў,
за што яго арыштавалі. Толькі праз пачатак ваўкавысціца аўні-
вацилі ў падрыхтоўцы тэракта
супраць старшыні Гродзенскага
аблвыканкама Уладзіміра Саў-
чанкі і намесніка міністра па пад-
атках і зборах Васіля Камяніка.
Сам Аўтуховіч і ягоны таварыш
Уладзімір Аспіненка лічаць, што
іх пераследуць за антыкаруп-
цыйную дзеянісць. У зняволенні
Аўтуховіч правёў трохмесяч-
ную галадоўку.

Зяляццяне года — Павел Латушка

Прызначэнне на пасаду
міністра культуры Паўла
Лаўтушкі стала лагічным
працягам аbehвешчанай ула-
дамі палітыкі лібералізацыі.
Малады, ёўропейскі, бела-
рускамоўны міністр. Але кос-
ткі нацыянал-дэмакратам
кінулі зноў у сферы культу-
ры. З'яўлінне беларускамоў-
нага міністра транспарту ці
абароны мела б куды большы
рэзансанс.

**Ва урадзе з'явіўся першы
беларускамоўны міністр —
Павел Латушка. На фота:
ліпень, на З'ездзе
беларусаў свету.**

Працяг на старонцы 4.

Павел Латушка

нарадзіўся ў 1973 у Мінску. Вучыўся на гістфаку
Белдзяржуніверсітэта, а закончыў юрфакультэт БДУ
(1995). Таксама ў 1996 завочнік скончыў Лінгвістычны
універсітэт. Займаў розныя пасады ў структуры
Міністэрства замежных спраў. У 2000—2002 — прэс-
сакратар МЗС. З 2002 да 2008 быў паслом Беларусі ў
Польшчы і самым маладым беларускім паслом. Ад чэрвеня
2009 — міністр культуры.

ЗДЫМКІ ГОДА

**Коля Лукашэнка быў у
цэнтры увагі СМИ. Чэрвень
— вокладка часопіса
«Magazyn Polski».**

**Партыю Беларуская
хрысціянская дэмакратыя
улады так і не
зарэгістравалі. Люты —
Павал Севярынец у часе
устаноўчага з'езда партыі.**

**Верасень. Партыю БНФ
узначаліў 33-гадовы
Аляксей Янукевіч.**

**Люты. Працэс пайшоў.
Высокі прадстадынік
Еўрасаюза Хаўэр Салана
ўпершыню наведаў Мінск.
Год адзначаўся
інтэнсіфікацыяй
кантактаў
між Беларуссію і ЕС.**

Ihar Mahanek
нарадзіўся ў 1985 у Мінску.
Скончыў факультэт
прыкладнай матэматыкі і
інфарматыкі БДУ. У 2005 і
2006 атрымліў тытул
«Чалавек, які знайшоў усё» за
перамогу ў Кубку Янэзка.
Цяпер працуе інжынерам-
праграмістам у кампанії
Google ў швейцарскім
Цюриху.

Праця га старонкі 3.

Спартсмен года — Вікторыя Азаранка

Светлавалася дванаццацігадовай дзяўчыні з выглядам малдывай сёлете стала самай пазнавальнай нашай

Тэністка Вікторыя Азаранка стала новым сімвалам поспеху. Чэрвень — яна знялася для мужчынскага часопіса FHM. Французскага.

Вікторыя Азаранка

нарадзілася ў 1989 у Мінску. Тэністка. Рост — 180 см. Вага — 60 кг. За час спартыўнай кар'еры зарабіла 3 мільёны 510 тысяч 297 даляраў. Пераможца турніру ў Брысбене, Мемфісе і Мамі. Жыве ў Скотчдэйлі, штат Арызона (ЗША).

суйчынніцай у свеце. Вікторыя Азаранка выйграва трох турніраў з серыі ВТА і цверда ўвайшла ў дзесятку найлепшых тэністак свету. Свой харкатар Азаранка прадмістравала на вініковых турніраў ў Катары, калі гуляла з траўмай, праз боль і слезы, але ўпартка адмаўлялася здавацца.

Сібар года — Сільвіё Берлусконі

Сёлета Лукашэнка сутракаўся не толькі з азіянкамі, паўднёваамерыканскімі і афрыканскімі і расійскімі лідерамі, але і з ёўрапейскімі. Аж двойчы ён спаткаўся з харызматычным італьянскім прэмерам Сільвіё Берлусконі — у Рыме і ў Мінску. Падчас прыезду ў Беларусь Берлусконі залипіў у размове з Лукашэнкам: «Ваш народ вас любіць, пра што сведаць вынікі выбараў». Цягам года Берлусконі трапіў і ў іншыя сканды: то з дзіўчатаі на віле зловіць, то з жонкай развядзеца, то твар мызаўлюць.

Параноя года — Віктар Марціновіч

Раман журналіста Віктара Марціновіча «Параноя» нечакана быў забаронены для продажу ў Беларусі. Наўрадці гэта адмоўна аблася на камерцыйным поспеху: прачытаць «Параною», што трапіла ў «чорны спіс», захадзілі многі. А сам раман Марціновіча пра Мінск, каханне і жыцце ў ўмовах дыктатуры.

Шафёр года — Андрэй Арамнаў

Часта нечуваныя поспехі кру-

жаць галаву маладым людзям. Так сталася з алімпійскім чэмпіёнам па цяжкай атлетыцы Андрэем Арамнавым. Міліцыя двойчы затрымлівала Арамнава п'янім за рулём аўто. Справу перадалі ў суд. Атлета аштрафавалі, пазбавіў правоў і прэзідэнцкай стыпендыі. Но судзе Арамнаву павіяцца: «Я болей так не буду». Можа, паверым?

Ахвярнасць года — Аляксандр Марфіцкі і Аляксандр Жураўлевіч

Палкоўнік Аляксандр Марфіцкі і Аляксандр Жураўлевіч ахвяравалі сабой, каб выратаваць жыцці гледачоў авіяшоу ў польскім Радаме. Беларускі лётчык, адчуўшы, што самалёт падае, вырашыў не катаупльтаўшавацца, а адлыцець далей ад людзей. Уратаванія музыкіны не змаглі. Вечная слава героям!

Кароль года — Сяргей Міхалок

«Рок-карону» сёлета заслужана атрымаў «Ліліп Трубяцкій». На фоне Сяргея Міхалка і кампаніі іншых беларускіх музыкі ў 2009 годзе выглядалі бліскя. Чаго варты адзін канцэрт у Палацы спорту, дзе ўпершыню ў Беларусь быў выкананы забаронены хіт Belarus Freedom.

Сюрпрызмэйкер года — Пётр Пракаповіч

У 2009 годзе беларусы ўвайшли з дэвальвацыяй у 20%. А бажаўшы ж старшыня Нацбанка Пётр Пракаповіч і яшчэ вышэйшыя службовыя асобы, што падзення рубля не будзе! У першыя дні года людзі кінуліся скупляць у крамах побытавую тэхніку і мэблю. Чакалі другі, трэцій дэвальвацыі. Але астатак года прайшоў спакойна. У тым ліку, дзякуючы стабілізацыйным крэдытам, якія бяраліся якія на Усходзе, так і на Захадзе. Такая цана чаркі і скваркі.

Антыйдоктар года — Валянціна Качан

Галоўнай санітарнай дарбіткай Беларусі санітарныя асобы атрымалі наяўнасць у Беларусі ёндзімі грыпу. Адсутнасць афіцыйнай інфармацыі спарадзіла ёндзімі панікі. У лістападзе людзі хадзілі па вуліцах у павізках. Сёлтны грып найчыжей пераносілі маладыя люди. Рэальная колькасць яго ахвяраў так і не выявілася. А незалежны СМІ за абектыўнае асвітленне сітуацыі з грыпам і пневміятычнай атрымалі папярэджанні ад Міністэрства інфармацыі.

Памілаваны года — Алег Праляскоўскі

Памілаваны Лукашэнкам Алег Праляскоўскі ўзначаліў Мінінфармациі. Некалі гэты чалавек засудзіў «Народную волю» на 27 мільёну рублёў, а з ягонай лёткай рукі з падручнікаў па літаратуре былі скарочаныя творы «пісьменнікаў-нацыяналістў» — Купала, Быкаў, Бардуліна. Праляскоўская кінула на адказны ўчастак пад прэзідэнцкім выбараў-2010.

Эркруты года — Іван Шыла, Франак Вячорка, Зміцер Хведарук

Сёлета ў войска быў прызваны

Франак Вячорка, Іван Шыла, Зміцер Хведарук і іншыя маладыя палітыкі. Лукашэнкаўцы спадзіваліся іх лакалізаваць, зменіць іхную актыўнасць, а не выйшаць. У войску кожны з хлопчыкі не праста спрабаваў выхыць, але і змагаўся за права саслугоўбіцца. І Мінабароны раз за разам шло на саступкі. Ніхто з палітыкіў не зламаўся, кожны адстаяў права карыстацца ў войску беларускай мовай. Афера, вартая Астана Бэндэра.

Камбінатар года — Анатоль Ляўковіч

Старшыня сацыял-дэмакратичнай партыі Анатоль Ляўковіч сёлета трапіў на гісторыю. У першы раз — калі рассыпаўся ў кампліментах

афіцыйнай уладзе ў інтэрв'ю газэце «Советская Белоруссия». Гэта ледзь не каштавала Ляўковічу месца старшыні партыі. У другі раз Ляўковіч трапіўся на лісце да лідера партыі «Справедлівая Россия» Сяргея Міронава, дзе выступаў большым інтэграторам за Лукашэнку і прашаноўваў стварыць грамадскую палату саюзной дзяржавы. Афера, вартая Астана Бэндэра.

Цудатворца года — Усэйн Болт

Ямайскі бягун Усэйн Болт на чэмпіянате свету ў Берліне выйграў стометроўку з фантастычным вынікам — 9,58 секунд! Трыумф чалавечага цела.

Зміцер Панкавец

ЗДЫМКІ ГОДА

Беларусь прыме Чэмпіянат свету па хакеі. На фота: Заузятары ў часе матчу Беларусь—Расія перад экранам калія Палаца спорту.

Каму больш балюча? Люты, Гродна.

Сёлета ў войска аўральна прызвалі некалькі актыўісту апазіцыі. На фота: люты, Зміцер Хведарук у дзень прысягі.

Наша Ніва [48] 23 снежня 2009

Яны адышлі ад нас у 2009 годзе

Дэмітры Аксініевіч, ваднаймянік;

Станіслаў Маркелаў, расійскі

адвакат;

Анастасія Бабурава, расійская

журналістка;

Джон Алдайк, амерыканскі

пісьменнік;

Валянціна Шчадрына,

перакладыца беларускай літаратуры

на расійскую мову;

Валянцін Тарас, пісьменнік;

Каміла Скамілouskaya, польская

кіданыца молата;

Алег Махнук, мастак, дзеяч

эміграцыі;

Ян Арлазору, расійскі актор і

сатырык;

Янія Палікова, салігорская

дысліэнтка;

Лявон Мурашка, оперны спявак;

Алег Белавусаў, кінарэжысер;

Мікалай Лагодзіч, вэзень

сталинскага ГУЛАГа, аনтысаветчык;

Раіса Жук-Грышкевіч, дзеячка

эміграцыі;

Аляксей Парычыкаў, расійскі пээт, перакладыца беларускай літаратуры;

Марыс Друон, французскі

пісьменнік;

Фёдар Шмакаў, найстарэйшы актор

віцебскага Коласаўскага тэатра;

Але́сь Пікула, мясцовы лідэр

нацыянальнага руху, Баранавічы;

Алег Янкоўскі, расійскі акцёр;

Аляксандр Платуна, прадпрымальнік;

Уладзімір Фурс, філософ;

Аляксандр Міхальчук, журналіст;

Георгій Вайнер, расійскі пісьменнік;

Сяргей Панькоўскі, філософ;

Майкл Джэксан, поп-спявак;

Зінайды Стагурская, веласіпедыстка;

Людміла Зыкіна, расійская спявачка;

Васілій Аксёнаў, расійскі пісьменнік;

Лешак Калакоускі, польскі філософ і пісьменнік;

Ян Абабура, святар беларускага

прыходу ў Манастырь;

Юры Курненік, славуты футбаліст і

тренер;

Бобі Робсан, англійскі футбаліст і

тренер;

Уладзімір Шатон, мовазнаўца, лінгвіст;

Даніэль Харке, іспанскі футбаліст;

Кім Тэ Чжун, былы прэзідэнт

Паўднёвай Кара;

Аляксандр Марфіцкі, лётчык;

Аляксандр Жураўлевіч, лётчык;

Сямён Фарада, расійскі акцёр;

Эдвард Кенэзді, сенатар ЗША, брат

Джона Кенэзді;

Сяргей Міхалкоў, найстарэйшы

расійскі пісьменнік;

Аляксандр Аксёнаў, былы

прам'ер-міністр БССР;

Патрык Суїзі, амерыканскі акцёр;

Алесь Касценя, пісьменнік,

журналіст;

Віктар Лівенцав, былы кіраўнік

спорцткамітэта БССР;

Балісліў Шаціла, былы міністр

фінансаў БССР;

Альгерд Невяроўскі, журналіст;

Марыя Чапляёва, пляменніца Івана і

Аntonія Лук'евіча;

Клод Леві-Строс, філософ і

антраполаг;

Ігар Старыгін, расійскі акцёр;

Анатоль Жук, акцёр Тэатра юнага

гледача;

Роберт Энке, вартар зборнай

Германі;

Раман Трахтэнберг, аnekdotyčnik,

шоумен;

Валянцін Доўнар, распавяднік

незалежных СМІ з Мар'інай Горкі;

Міларад Павіч, сербскі пісьменнік;

Пётр Вайль, расійскі пісьменнік і

журналіст, кіраўнік расійскай службы

радыё «Слабоды»;

Вячаслав Ціханаў, расійскі акцёр;

Ігор Гайдар, расійскі эканаміст;

Уладзімір Турчынскі, шоумен,

культурніст;

Хасін Алі Мунтазэры, духоўны

лідэр іранскай апазіцыі.

Пяць мыльных бурбалак года

ТОП-5 эканамічных чутак, у якіх ахвотна верылі людзі.

Дэвалвацыя, дэнамінцыя, дэ... — чорт нагу зломіц!

Пасля шакуючай аднамонтнай давальцаці 1 студзеня 2009 г. лодзе настолькі спалохліся фінансавых тэрмінаў на «да», што па краіне адразу ж напаўлілі чуткі: будзе дэнамінцыя. Радыё АБС (хто не ведае — «Адна Баба Сказала») дыносіла на сельніцтво, што скібтар знаёмства з новым купюрамі на ваксале. Ад родных рублёў павінны быў адкінуць два нулы, а мі і наўгут прырэчніць беларускую валюту да расійскай. Па інтэрнэце гуляла нязграбна падправленая вывіха купюры вартасцю 10 тысяч, на якой было напісаны 10 рублёў.

Чуткі пакруціліся па зімовай Беларусі, а ўвесну растаялі.

Зазвінім кішэннямі

«Беларускія манеты адбываюць у Славаччыне», — паведамлілі з такімі сенсансымі загалоўкамі апісанавалі інтэрнэт у чэрвені. Ішча б! Беларусь — алізная еўрапейская краіна, якая выкарстоўвае толькі папяровыя гроши. Манеты двор Славакіі вырашыў выпраўць

прыкры недахон і прапанаваў Нацбанку ўзоры металічных грошай. Маўлюць, вы толькі пастаўце подпіс, а мы начаканім 100 мільёнаў манет да канца года. Ідэя не выклікала ў Нацбанку энтузіазму. Для ветлівасці беларусы адказали, што як толькі зборуцца перадаць на манеты, адразу звернуцца да славакаў. Дагэтуль не звязраліся...

Амерыканскія еўра

Казалі, што вагоны з новымі гравішчамі стаялі не толькі ў Мінску, але і ў Вільні. Новая амерыканска-канадска-мексіканская валюта, амера, мусіла прыйті на замену даляру, які паспей дыскрэдитаваць сябе ў вагах сусвету, і кінучь выклік еўра. Чым больш афамаўская падначаленія адмалілі існаванне таіх плаўнай, тым актыўней увесі свет рыхтаваўся да глабальнага абмену купюраў. Даставаць даляры са слоўкай не да-

вялося. У канцы года пайплі размовы пра стварэнне сусветнай валюты замест

ЗДЫМКІ ГОДА

Студзень. Шокавая 20-працэнтавая дэвалвацыя рубля выклікала ажыяцажны попыт на тавары.

пастанову №991 аказалася праўдай. Калі прася пазбяцца чытчагам газеты, а прадпрыемствы тэрмінова аўяднайцца для баракцыі з дадзенымі ворагамі, рагненню быў дадзены адваротны ход. Аўтар тэкста, які хуценька збег у адпачынак, якічэ дойдзе хавалі ад газетчыкаў і разыючаных бизнэсаў. Калі рэзананс аіх, улада прыняла пастанову №1000, якая чымсьці нагадвала 991-ю папярэдніцу, але не чапала прыватніцай.

Пяцро Пятровіч замест Сяргея Сяргеевіча

Прэм'ера Сяргея Сідзярскага «адна баба» адпраўляла ў адстаку не раз і ў мінульныя гады. Але цяпер народ нават падабраў яму канкрэтную замену — банкір Пракапович быў абелічаны чартовым фаварытам кіраўніка дэяржавы. Эканаміст Леанід Зайсаметараўчык паўтараў дэяянні Нацбанка з працай пахавальнай камісіі савецкага ўзору — маўлюць, пасада ад Пракаповіча не ўічча. Калі ж Лукашэнка даручыў старшыні Нацбанка сфермультаваць прагноз развіція Беларусі на бліжэйшы год, сумневы адпала, здацца, нават у самых адчайных скептыкаў... А непатапільны Сяргей Сяргеевіч сустракае сёмы Новы год у прэм'ерскім фагталі.

Ягор Марціновіч

Кожны беларус вінен \$2000

Агульны замежны доўг краіны да канца года перавысіць адзнаку ў \$21 мільярд.

Тэмны рост агульнай замежнай запасычнасці Беларусі ўражваюць. Паводле далінных Нацбанка, за трэці першыя кварталы 2009 года ён вырас аж на 27,3%, да \$19,3 мільярда. На начатак кастрычніка ён дасягнуў 37,1% ад ВУП краіны. Прычым кожны квартал тэмны росту доўгту паскараюць. Калі ён будзе расці тымі ж тэмпамі, да 1 студзеня паказычы перавысіць \$21 мільярд.

І час вяртання асноўнай сумы ўсё набліжаецца.

За дзесяць месяцаў 2009 года на абсолютнай замежнай запасычнасці было накіравана \$4,57 мільярда! Калі ж наступіць час «Х»

— 2012 год, у якім прыйдзецца аддаваць грошы і Paci, і Міжнароднаму валютнаму фонду, — беларускому бюджэту давайдзенца паднапружыцца.

\$21 мільярд — гэта мала ці многа? Калі падраўніць з замежным доўтам ЗША, зусім нішмат. Амерыканцы вінны ўжо \$13,5 трэліёна, і не наўга каб хвалююцца, як будуть аддаваць.

Калі ж адварынцца ад іншых і паглядзець на сябе, высвятляеца, што да канца года беларуская запасычнасць перавысіць 40% ад ВУП краіны. На кожнага жыхара Беларусі, ад немаўлят да стогодовых, прыпадае \$1997 доўгу замежнай запасычы. Па падліках сайта afn.by, за апошнія 12 гадоў гэты паказыч узрос больш чым у 10 разоў.

За BYR слабейшы толькі быр

Беларускі рубель саслабеў у адносінах да 82 з 83 валют, на якія Нацбанк усталёўвае курсы.

З часу аднамонтнай давальцаці беларускага рубля мінүт амаль год, Нацбанк выконвае перагляданыя абыянні трывалы курс айчыннай валюты і рапартуе — рубель саслабеў не больш чым на 10%.

Але, калі паўніцца сёняшнію ситуацыю з той, што была роўна год тому, выхадзіць малапрыемная карынца. З 83 валют, на якія Нацыянальны банк Беларусі ўсталёўвае курсы — ці штодзень, ці што-месяц, — у дачыненні да 82 беларускі рубель патанеў. Слабейшы за нашы гроши толькі эфіопскі быр, які летасць каштаваў

219,85 рубля, а цяпер ацэньваецца ў 219,83 рубля. Выйгрыш нашай валюты склаў 0,01%...

З валютамі, якія карыстаюцца папулярнасцю ў беларусаў, сітуацыя больш складаная.

Даляр замест 2200 рублёў канштуе 2880. Вынік — 30,9% на карысць амерыканскай валюты.

Еўра ўзрос яшчэ мацней, на 33%. Летасць за яго можна было атрымаць 3098 рублёў, а цяпер ажно 4144.

Расійскі рубель перажыў крызіс, падобны на той, што напаткаў беларускую валюту. Тым не менш, вырас і ён — ад 78 да 94 рублёў. Рост склаў 20,1%.

Украінскія гроши, якую часамі нават адмалілі прымаць у беларускіх аблігациях — такой нікчэмнасцю яна ацэніва-

Агульны замежны доўг Беларусі (у мільёнах даляраў)

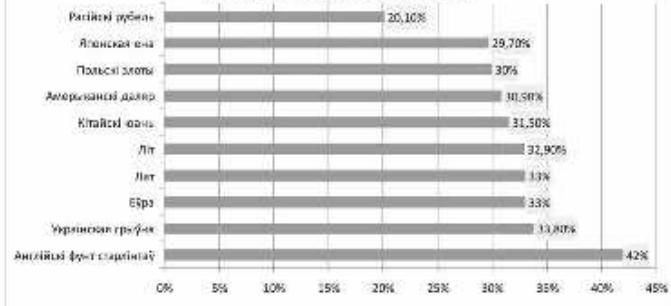

Для такой гаспадаркі як беларуская, якая не ўхаходзіць у Еўрасаюз з яго страхоўчымі механізмамі, бяспечнай мяккой запасычнасці можна лічыць планку 50 або 60% ад ВУП. Яе Беларусь можа дасягнучы за два тры гады.

Тым часам набор пазык працігаеца. Днімі МВФ пералічыў Беларусь яшчэ \$688 мільёнаў. А Кітай готовы пазычыць \$3,5 мільярда на реалізацыю інвестыцыйных пректаў са сваімі узделамі.

Ягор Марціновіч, Сяргей Гезага

Дэвалвацыя беларускага рубля ў адносінах да валют свету

ласіся, — усё роўна мацнейшая за нашу валюту. За год яна падаражала больш, чым ёўра: на 33,8% — ад 270 да 361 рубля.

Тое самае і ўсё суседскія валюты — і літ

(32,9%), і літ (33%), і злоты (30%)... Беларускі ж рубль працігае змагацца з эфіопскім бырам.

ЯМ

Адкуль гроши на віцебскія рамонты

У Рэдакцыю «НН» трапіў ліст, у якім адміністрацыя Віцебскай вобласці «просіць» у прадпрыемстві Глыбоцкага раёна ахвяраваць 50 мільёну рублёў.

Напалеонаўскія планы губернатара Косінца па рэканструкцыі Віцебска вымагаюць усё больш і больш грошей. Чынўнікі аблывканкама пайшли па вобласці ў палодзе — райцэнтры вымушаныя «скідацца» на прыгажосьць горада Шагала.

Імаверная сума — па \$17,5 тысячі з кожнага.

Дадатковы мільярд

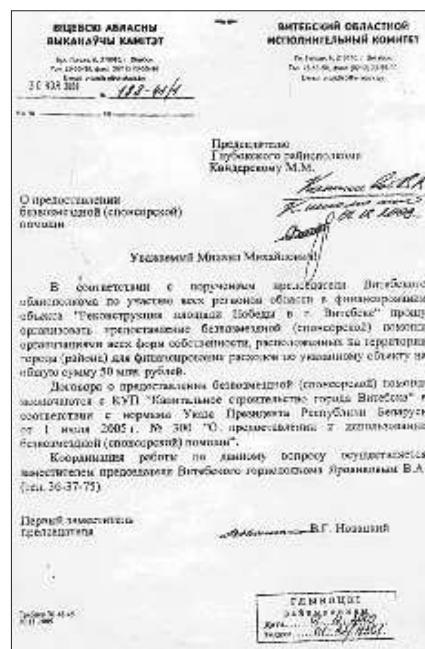
У рэдакцыю «Нашай Ніве» трапіла копія ліста ад 30 лістапада 2009 года, які быў накіраваны ў адміністрацію Глыбоцкага раёна. У ім першы намеснік кіраўніка Віцебскай вобласці Уладзімір Навацкі просіць арганізацыю «прадастаўленне спонсарскай дапамогі арганізацыям ўсіх формаў уласнасці, размешчаных на тэрыторыі раёна для фінансавання выдачткай на суму 50 мільёну рублёў». Ініцыятар ідэі таксама называецца: «...у адпаведнасці з дарунком старшыні Віцебскай аблывканкамі. Такім чынам, збор грошей ахвяраваніца на указаны Аляксандру Косінцу.

Карадынанцы збору грошей ускладненая на намесніка віцебскага мэра Уладзіміра Яравікова. Сродкі збраўшоцца на рэканструкцыю плошчы Перамогі ў Віцебску.

«НН» не валодае дакладнай інфармацыяй, які сумы аблывканкам «просіць» на іншых раёнах, апроч Глыбоцкіх. Логік падказвае, што, згодна з прынцыпамі сацыяльнай спрэядлівасці, ахвяраванні мусіць быць пропарцыйнымі. Глыбоцкі раён — не найбагацейшы, але і не найбяднешы. 50 мільёну рублёў — гэта каля 17,5 тысячі даляраў. Вобласць складаецца з 21 раёнам, таким чынам, можна падлічыць, што пасля добраахвотна-прыムусовай збору набирайшца прыкладна мільярд і пачынае дзесят мільёну рублёў — або \$368 тысяч.

Просьбу не дасылалі, але гроши паступаюць

Замест аўтара ліста, віц-губернатара Ула-

Спеціяльна для кампаніі Віцебшчыны «НН» падрыхтавалі спіс некаторых праектаў, якія неўзабаве будуть ажыццяўліцца ў вобласці. Рамант на іх таксама не знойдзеца інвестараў, і збіраць гроши прыдзедаць талакоў?

Віцебская ГЭС — \$230 млн (па \$11 млн з кожнага раёна).

Віцебскі Дынейлэнд — \$100 млн (па \$4,7 млн з раёна).

Мадэрнізацыя музея Марка Шагала — \$2,5 млн (усыя па \$120 тыс. з раёна).

дучы названыя пасля сканчэння будаўніцтва».

Куды пойдуць гроши?

Новая цэнтральная плошча Віцебска павінна стаць найбуйнейшай у Беларусі і адной з самых вялікіх у Еўропе. У час святага на ёй зможуть размісціцца 250—300 тысяч грамадзян, па перыметры будзе размешчана піць аргонімічных светадыёдных экранаў. Урачыстасць адкрыція плошчы запланаваная на 9 траўня 2010 года.

Першы этап рэканструкцыі капітальнай бульвары з 5 мільёну даляраў, на наступны гроши не хапіла...

З юрдычнага пункту гледжання да віцебскай сітуацыі не падкладаецца. Указ кіраўніка дзяржавы «Аб прадастаўленні і выкарыстанні

спонсарскай дапамогі» — ёсьць. Просьба, а не прымус — ёсьць. Добраахвотнае — ніводная арганізацыя вобласці не скардзілася — паступленне грошей таксама ёсьць.

Толькі чаму за прыгажосць Віцебска мусіць плаціць ўсі вобласць? Найључо ў Глыбоцкім не засталася гісторычна-культурных абектаў, на рамонт ці рэканструкцыю якіх не спатрываецца більш 17,5 тысячі даляраў? Не — Косінец без тдумчынай забірае ўсё сродкі ў аблывканы.

Ягор Марціновіч

Экс-міністр Навумай уцякае ў Москву

Ён пакідае кіраўніцтва
Федэрэцыяй хакея
і сыходзіць у расійскі бізнес.

Былы міністр унутраных спраў Уладзімір Навумай вырашыў сышці з пасады старшыні Федэрэцыі хакея і сыходзіць у расійскі бізнес.

Навумай паведаміў, што будзе працоўліць на межамі Беларусі, таму не зможа ідзець хакею дастаўкоўскі часу. Ён называў сваё ражонне ўзваражаным. «Янадиспеласам», паведаміў ён журналістам 18 снежня.

Працаўнік Навумай мае ў Москву, у сферы бізнесу. У якасці ме-

недзэра, а не ўласніка, патлумачыў былы міністр.

Уздэлнікі пасяджэння выканкама вырашылі правесці справядзальна выбарную канферэнцыю ФХРБ 21 студзеня 2010 г., на якой і будзе абра-

ны кіраўнік хакеінай федэрэцыі.

Навумай адзначыў, што яго не заставаліяла тое, што «пачалі спрабаваць прымца нейкіх хакеініяў разені ў федэрацию толькі ставілі ў видомасце пра то, якое ражэнне прынягтае».

Перад Навумавым на працу ў Расію перабраліся некаторыя асобы, што мелі справу з дакументамі па спраўах аблігатычных выкраданняў, у тым ліку былы старшыня КДБ Макеевіч, які арыштаваў падзразненага палкоўніка Паўлюченку.

Сяргей Гезала

турнірнія вечарыны для гарадзенцаў».

ТБШ аранддавала ёсць ва ўнітарнай прадпрыемстве «Форт». Паводле Т. Канопкінай, усе спробы дамовіцца з уласнікамі абызіскімі ўнітарнай цэнтрамі не дадзілі.

У гэтым памылкіні гродзенская аддзяленне ТБШ ладзіла культурна-асветніцкія мерапрыемствы з 2003 года. «Імпраза аблудзеца па адрасе Будзенія 48а-44 (памылкінне Таварыства беларускай школы). Уваход волніны — так занічваліся шматлікія аўбесткі пра вечарыны і канцэрты, презентанты і круглыя статы з удзелам музыкаў, пісменнікаў, мастакоў, палітыкаў. Аўтографы многіх з іх імяў упрыгожвалі сцены ёсці».

Перад тым сям гадоў, аж да свайго закрыцця, тут месцілася «Ратуша». Сядзібнасцінай «Ратушы» быў вядомы бард Віктар Шалкевіч. «Яніч дойту шмат народу будзе ўспамінаць з узячнасцю гэтага месца, — кажа ён. — Будзь памылкіца дэзвіямы і запытаўца: «Дзе тут была «Ратуша»?», «Дзе цяпер ТБШ?»

Хрысціна Марчук, Гродна

Здановіч: Мінбароны стварае праблемы Мінадукацыі

Адміняюць адтэрміноўку
ад прызыву для завочнікаў,
якія атрымліваюць
сэрэднюю спецыяльную і
вышэйшую адукцыю.

18 снежня палата прадстаўнікоў у першым чытанні прыняла напраўкі ў закон аб вайсковым авабязкі з службе.

Адно з важных новаўвядзенняў — адмена адтэрміноўкі ад прызыву для завочнікаў, якія атрымліваюць сэрэднюю спецыяльную і вышэйшую адукцыю.

Выступаючы ў сувязі з гэтай працягнай, дэпутат Уладзімір Здановіч адзначыў, што Мінбароны, вырашайюць сваю праблему, ствараючы значныя праблемы Міністэрству адукцыі. «Што лепш для арміі: баец-маладетка, прызыўнікі пасля некалькіх месяцаў вучобы на завочнай форме, або дарослы баец з заваршанай адукцыяй больш высокага ўзроўню? Што лепш для эканомікі краіны?» — рытагарчына пытаў дэпутат.

Згодыны, што ў Беларусі намеціла

ся тэндэнцыя зніжэння колькасці мужчын прызыўнога ўзросту. «Але гэта не значыць, што зменшылася колькасць мужчын у цэлым. Ёсьць ж яшчэ студэнты вайсковых кафедраў ВНУ, якіх можна прызываць пасля заканчэння вучобы, калі 14 тыс. студэнтаў штогод адлічваюцца з ВНУ і таксама могуць быць прызываць ў армію», — сказаў У. Здановіч.

Законапраектам таксама пранануеца пашырыць катэгорию асобы, што прымаюць вайсковую прыслыгі. Да іх будуть прылічаны студэнты, якія вучацца па праграмах падрыхтоўкі маладых камандзіраў і афіцэрў запасу.

Згодна з падрэпкамі, заманаванае дадатковое абрэзанье, на якому дамові з вайсковіцамі-«кантрактнікамі» можа быць скаваны датэрмінова, за аднаразовую парушэнне яго ўмовай. У прыватнасці, за кіраванне транспартнымі сродкамі ў нецвярдзеным стане і з'яўленне ў такім выглядзе на службе.

Паводле БЕЛТА

Таварыства беларускай школы ў Гродне страйкала, офіс праз безграшоў

Штомесячнай платы за аренду пяць мільёну рублёў ТБШ не пацягнула. Знік легендарны асяродак беларушчыны.

Кіраўніцтва памылкінне Таварыства беларускай школы (ТБШ) большы не можа аглочаць аренду памылкіння. Плошча ёсці ТБШ — амаль 90 кв. м. Штомесячнай платы разам з падаткам на даходзеную вартастас, камуналкай і паслугамі сувязі складае больш за пяць мільёну рублёў.

Паводле словамі старшыні ТБШ Таціны Канопкінай, «змена месца знаходжання адмоўна не паўтывае на нашу дзеяйнасць. Мы будзем працягіваць ладзіць куль-

каментары

Працаўнікі слонімскага выканкама не падпісваюцца на дзяржаўную прэсу

Ідалагічны аддзел Слонімскага райвыканкама спрабуе выпратаваць сітуацыю з кепскай падпісакай на дзяржаўную прэсу. Начальнік аддзела Ігар Лапікаў разаслаў ліст кіраўнікам упраўленняў і аддзелаў выканкама з просьбай да 24 снежня прадаставіць звесткі аб падпісахі працаўніку на «Советскую Белоруссию» і «Слонімскіх вестніках» «для далейшай праверкі да змен праў вузел сувязі і прадастаўлення інфармацый старшыні Слонімскага райвыканкама». У ягоці адзін спіс мусіць патрапіць працаўнікі выканкама, якія не падпісаліся на гэтых газетах.

euroradio.fm

Начальнік аддзела ідалагічнай працы Слонімскага РВК Лапікаў Iar Сяргеевіч
Кантактны тэл.: (01562) 2-12-34
e-mail: ideologia.slon@tut.by

«А можаце прывезці на презентацыю саму Ларысу Геніюш?»

Выканаўчы дырэктар
выдавецтва «Кнігабор»
Генадзь Вінлярскі
скардзіца на жахліве
падзенне адукаванасці.

Ён прыгадвае: «Калі мы выдали зборнік «Філаматы і філаранты», я звязаўся па тэлефоне з кнігарнямі, каб удачлайдыць, колкі ўх будзе заказу. І вось гандварка адной мінскай крамы прартыўвала таварыства: «Слупшай, Зин, там «Беларускі кнігаз-

бор» какую-то книгу рэлігіозную выдаў про Філарата. Скольку будзем брат?».

А адноўбы, калі мы выпушцілі Ларысу Геніюш, адна з абласных белілетак вырашыла зрабіць презентацыю. Даамулеміся з загадчыцай белілетак, яна пытается: «А хто прыедзе?» Ну, мы перальчаем.

А яна: «А можно прывезці саму Ларысу Антоновну? Мы вам и бензин оплатим, и машину хорошую...»

Gazetaby.com

IN MEMORIAM

Ягор Гайдар: Заканчэнне эпохі

Мільёны савецкіх людзей літо-на ненавідзелі Гайдара і ягоныя раформы. Але большасць людзей за гэтую сенсаційную гадоў пасля распаду СССР паспелі пе-ратарыўца з савецкіх у расійскіх, беларусаў, украінцаў. І ў гэтым таксама ёсць заслуга Гайдара.

Першы і апошні раз у жыцці мне даваўся бачыць яго 18 гадоў тому — у фае беларускага Дома Урада пасля падпісання Белавежскіх пагадненняў. Ён быў тады не ў найлепшай форме, як і іншыя дзяржаўныя мужы, што прыехалі ў Мінск з Віскулёў, дзе адбылося падпісанне гістарычнага документа. (Пасля быў, зразумела, банкет і гэта не могло не адбіцца на стане яго ўдзельнікаў...) Ахвотней за іншыя з беларускім журналістамі тады размавляў Генадзь Гайдар, які эканомік не мог быць іншым, акрамя як жорсткім і белілеткістам.

Пакіднікі

Такім быў у Польшчы пры Балыцкім, у Чэхаславакіі пры Клаусе, у многіх іншых сац-крайнах. Але нідзе свабодзе — найперш, эканомічнай, не супрац-ўпіліцтвам, якія як жорсткім і белілеткістам.

Далей, у Польшчы пры Балыцкім, у Чэхаславакіі, у многіх іншых сац-крайнах. Але нідзе свабодзе — найперш, эканомічнай, не супрац-ўпіліцтвам, якія як жорсткім і белілеткістам.

Далей, у Польшчы пры Балыцкім, у Чэхаславакіі, у многіх іншых сац-крайнах. Але нідзе свабодзе — найперш, эканомічнай, не супрац-ўпіліцтвам, якія як жорсткім і белілеткістам.

Далей, у Польшчы пры Балыцкім, у Чэхаславакіі, у многіх іншых сац-крайнах. Але нідзе свабодзе — найперш, эканомічнай, не супрац-ўпіліцтвам, якія як жорсткім і белілеткістам.

Далей, у Польшчы пры Балыцкім, у Чэхаславакіі, у многіх іншых сац-крайнах. Але нідзе свабодзе — найперш, эканомічнай, не супрац-ўпіліцтвам, якія як жорсткім і белілеткістам.

Далей, у Польшчы пры Балыцкім, у Чэхаславакіі, у многіх іншых сац-крайнах. Але нідзе свабодзе — найперш, эканомічнай, не супрац-ўпіліцтвам, якія як жорсткім і белілеткістам.

Далей, у Польшчы пры Балыцкім, у Чэхаславакіі, у многіх іншых сац-крайнах. Але нідзе свабодзе — найперш, эканомічнай, не супрац-ўпіліцтвам, якія як жорсткім і белілеткістам.

Далей, у Польшчы пры Балыцкім, у Чэхаславакіі, у многіх іншых сац-крайнах. Але нідзе свабодзе — найперш, эканомічнай, не супрац-ўпіліцтвам, якія як жорсткім і белілеткістам.

Далей, у Польшчы пры Балыцкім, у Чэхаславакіі, у многіх іншых сац-крайнах. Але нідзе свабодзе — найперш, эканомічнай, не супрац-ўпіліцтвам, якія як жорсткім і белілеткістам.

Віталь Тарас

Начальнік управління,
отдзела рэспубліканскіх

В связи с недопустимо низким уровнем подпись среди работников Слонимского райисполкома на печатных средствах массовой информации за I полугодие 2010 года просим обеспечить подпись (не менее чем на квартал) на газете «Советская Белоруссия» и «Слонимский альманах» сотрудниками Вашего управления, отдать и предоставить до 24.12.2009 г. в отдел идеологической работы информации о подписано по форме для дальнейшей проверки данных через уезд связи и предоставление информации представителю Слонимского райисполкома»

Ф.И.О. официального представителя	Наименование издания («Советская Белоруссия», «Слонимский альманах»)	Адрес документа подписи	Число подписи; дата подписи	Наименование официального издания

Также прошу предоставить список работников не подписавших на указанные издания.

Начальнік службы
ідеалагічнай работы
Слонімскаго райисполкома

І.С.Лапікаў

Роўнасць СМІ па-лукашэнкаўску.

РЭПЛІКА

Колькі каштуе любоў

Расія выдаць 50 мільёнаў даляраў астраўной дзяржаве Науру за прызнанне — каго б вы думалі? — Абхазіі і Паўднёвой Асіеці.

Краіна «Вялікай восьмёркі» здолела вытаргаваць лаяльнасць у краіны плошчай 21,3 квадратных кіламетры, насельніцтвам 14000 чалавек і міжнародная вага якой набліжаецца да абсолютнага нуля, за шалёныя гроши — 3571 даляр на кожнага жыхара!

Вось у гэтых рамках і павінны ісці перамовы з Москвой. Насельніцтва Беларусі, па дадзеных Белстата, складае 9 мільёнаў 663 тысячы 400 чалавек. Каля здолеем даціснучь Крамль на «схеме Науру», расійскія фінансы схуднеюць на трыццаць чатыры з паловай мільярдаў. І гэта толькі за Абхазію і Асіеці! А за РЛС У Баранавічах? А за сумеснае гніцё у акопах?

Уладзіслаў Доўнар-Залескі

«Нашу Ніву» правераць. А Вас?

На сайце NN.BY знайдзеце спіс праверак суб'ектаў гаспадарання і фізічных асобаў на 2010 год.

Да кагосці прыйдзе падатковая, да кагосці — Міністэрства націянальных сітуацый, да іншых — аж Камітэт дзяржаўнага тэррору. Складаны спіс праверак беларускіх субектаў гаспадарання на першое паўгоддзе 2010 года. Усяго ў ім — некалькі тысяч прадпрыемстваў і асобаў. У tym ліку і «Наша

Ніва».

Многія праверкі КДК правядзясе не па ўласнай ініцыятыве, а на загад кіраўніка дзяржаўкі або на запыткі аднаўленчых агенцтваў.

Раней такі спіс быў для службовага карыстання, сёла ён выстаўлены ў адкрыты доступ.

Знайсці спіс можна на сайце NN.BY

БЕЛАРУСЬ — ЕЎРАСАЮЗ

Бұрасаюз будзе падтрымліваць развіціцे беларускай вёскі

Для реализациі праекта развиція беларускай вёскі зноўзімств можа атрымаць ад Еўрапейскага Саюза грант памерам да 5 тысяч ёура. Для разгортання падбірных ініцыятываў ажыццёвіць разлічаваць на датагу Бұрасаюза і садрыхічнаў ў рамках Программы развіція ААН. Актыўная жыхарыя павінны напісаць план з выразам сферу/лінію стратэгічнай развіціі свайго рэгіёна, зацвердзіць яго у національным агульным і падзяліць на сельскія праграммы. Любіць разнавіднасць альманахам зноўзімств падтрымкы сунечнага праекта (Программы развіція ААН, Еўрапейскага Саюза і Міністэрства Беларусі). Конкурс прадодзіўжыцца да студзеня 2010 года.

Перспектыўныя напрамак — стварэнне «зялёных» маршрутаў, якія папулярызуюць Беларусь. Такія маршруты праходзяць па экалагічна чистых месцах, па малітвічных палісах, узгорках, рэдзінцах, якія звязаны з народнай падсцягай. Напрыклад, у адных месцах турысты атрымліваюць магчымасць папірніці лазні, у іншых месцах — палавыя рыбы, у трачай кропыцы можна занічаць археалагічныя раскопкі. А ў канчатковай кроціце маршрут будзе праходзіць народны свет.

Якія адна маўжыцца прызначэнні туристаў — стварэнне «екалёгічнага» разнавіднасці, размешчаных уздоўж калёвых маршрутаў, з цікавымі арганізаціямі, якія звязаны з народнай культуры, з археалагічнай і феадальнай культурой. Чалавусы лініца, што гэта абавязковая траста, а не падзяліць на археалагічныя і феадальныя.

Актыўістамі візіяў дадзіцца арганізація кіраўніцтва, якое може будзе тут і паўднёвай Беларусі.

Дзяржава, але і арганізаціі, якія звязаны з народнай культуры, з археалагічнай і феадальнай.

Кантакты праекта: сайт — www.ecoravizive.by

Тэлефон: 8 (017) 267 20 21

Пашта: sesd@un.minsk.by

Дзесяць фактаў пра беларусаў

Чаканыя і нечаканыя вынікі дадоўшы апытаць «Нацыянальная ідэнтычнасць у сучасным беларускім грамадстве», зладжанае Беларускім інстытутам стратэгічных даследаванняў і лабараторыяй «Новак» у супрацоўніцтве з кампаніяй «Будзьмія беларусамі!».

1. Мы — беларусы!

У значайністі ці цалкам адчуваюць сябе беларусамі 70% апытаў. Савецкім людзім — толькі 27%.

2. Мы — самі!

51% апытаў лічыць, што беларусы — асобны народ са свайгі гісторыяй і культурой. Часткай трывадзінай славянскай нації сябе ўспрымае 41% беларусаў.

3. Беларус? Шануй карані!

44% рэспандэнтаў лічыць, што толькі той, хто выхаваны на беларускай культуре, можа называць сябе беларусам.

4. Мова — нацыянальная каштоўнасць!

Больш за 46% адказаў менавіта та на пытанне пра тое, чым з'яўляецца доля і беларускага мова. Яшчэ 35% сказали, што гэта нацыянальны сімвал беларусаў. Мова апрадзіла ў спісе сімвалам дзяржаўнага герба і сцяга (па 20%), зубра (14%) і бусла (9%).

5. Размаўляеш па-беларуску? Рэспект!

49% рэспандэнтаў, адказваючы на пытанне пра тое, што яны думаюць пра людзей, якія размаўляюць выключна па-беларуску, заяўляюць, што гэта сапраўдныя патрыоты. Толькі ад 3 да 6% лічыць, што гэта «апазіцыя», «дзіўныя людзі», «вёска», або «тыя, хто хоча выпендрыцца».

6. Беларусы — родам з ВКЛ!

Менавіта Вялікае Княства Літоўскае вызнаюць за гістарычную прарадзіму 38% беларусаў. 17% называюць Польшчу і Тураўскае княства, 12% — БССР.

7. Імя Беларусі — Скарына!

Яго ў якасці найбольш папулярнага нацыянальнага героя прызналі 25% рэспандэнтаў. На другім месцы, ідзе Пятро Машэрэу, на трэцім — Кацясту Каліноўскі.

8. Беларусы — людзі на балоце і гэтым ганарацца!

Менавіта гэтыя засады, заснаваныя на беларускай літаратуре. Самыя папулярныя беларускія пісьменнікі — Колас, Купала і Быкаў.

9. «Песняры» застаюцца наўзорам нацыянальным брэндам

Каля 40% беларусаў прызналі легендарную рок-групу любімым нацыянальным выкананцамі.

10. Гонар, годнасць, любоў, адданасць

Менавіта гэтыя асасы ўжо выклікае ў беларусаў сваю нацыянальнасць. Сорам і абыякавасць — толькі 4—5%.

Віталь Сіліцкі,
budzma.org

У каметы на хвасце

Паскава запрашаем у 1910! Што адбывалася 100 гадоў таму?

Пачнём спачатку з першага нумара «Нашай Нівы» за 1910 год. «У 1910 годзе з'явіцца на небе камета, — пісціў аўтар, схаваны пад псевданімам Пядасёў. — Забабонныя людзі кажуць, што камета з'яўліцца перад якім-небудзь нащасцем, а ёсць і такія, каторыя думаюць, быццам камета належыць на зямлю, і наступіць канец свету...»

Гэта пра камету Галея, якая ў той год праляпела блізка да Зямлі. Што, відома, не магло не адбіцца на беларусах: 6 красавіка 1910 года ў Навагрудку нарадзіўся будучы фізік, распрацоўшы рэактыўную наўфаль да касмічных караблёў Барык Кіт. Ён зрабіў кар'еру ў касмічным агентстве ЗША. З Беларусі ён з'ехаў у 1944 г. Пря Сталіне яго як заходнебеларускага інтэлігента чакала куля ў патыліцу, і ён, разумны чалавек, тое адчуваў. За расправу юніка «Апалон» Кіт атрымае званне гаранора жыхара Навагрудка.

А праз чатыры месяцы і тры дні, 9 жніўня, у той самы год у майстку Жлобаўцы Ваўнянскай воласці (цяпер Ваўкавіскі раён) нарадзілася паэта, адзначаная каметай, — Лариса Генінаў. Пасля арышту ў Празе, допыту Цанавы, які патрабаваў ад яе выдача архіва БНР, і канцлагеру на Інле яна прынцыпова адмовілася прымыць савецкага грамадзянства. Так і дажывала ў Зэльве, іканавана КГБ. І трапіла ў гісторыю літаратуры як беларуская несавецкая паэта.

Больш людскасці

У vogule, у 1910 годзе камета не чыніла надтада вялікай складу. Наадворт.

Па-першае, 26 жніўня ў Македоніі нарадзілася дабрадзейка сусветнага маштабу маці Тэрэза.

Па-другое, гэты год адзначыўся апошнім ужываннем ільяціні ў заходнім свеце. Было тое 23 лістапада ў Швейцарыі, а галавы пазбўйся Ехан Альфрэд Андер — гвалтаўнік і зайбіц.

Па-трэціе, у гэты год 21 чэрвеня прыйшоў на свет забадзільнік і суцишлайшык соцені тысячай тых, хто праз трыццаць з нечым гадоў пойдзе на верну смерці. Маем на ўваже сяменскага паэта Аляксандра Твардоўскага. У адрозненне ад міфічнага чарнакамініка пана Твардоўскага, таварыши Твардоўскі мог сме-

ля насыць званне белакамініка: ягоныя паэмі пра Церкві зробіліца адхілнінем і забавай мік жахаў Другой сусветнай. Дарэчы, у свой час Твардоўскі, ужо як літаратурны генерал, дзе мог, спрэвісі Васілю Быкову.

Мусіць, тым годам зямля не змагла выпрыніць вялікай колькасці народжаных знакамітасці, і, заручыўшыся падтрымкай каметы, прыбрала са свайго албічу Марк Твен — аўтара «Тома Соера», «Гекльберэры Фіна» і чалавечкі «Чуткі пра маю смерть мошна перабольшаныя».

Дадамо, што нарадзіўся пісменнік у год папярэдняга з'яўлення каметы, у 1835. Незадоўгім пасля смерці Марк Твен заснаваў: «Ціпер, убачыўшы камету і мяне, У сёмамутны скажа: «Ну, ведаце ізноў гэтыя дзве дурнія булдаўшчыні з'яўліся разам!.. А як яны разам прыпылі, дык, пэўна, траба, каб яны разам і сышлі!». Памэр Марк Твен 21 красавіка.

Воля для чарнагорцаў і белых афрыканцаў

У год каметы белыя жыхары Паўднёвай Афрыкі, буры, стрэлі з сабе англійскае панаванне. Перамога бураў прынесла беларучныя апартайд. Зняволенне Нельсанса Мандаляві будзе няхутка. Пакуль жа ў Букінгемскім палаце, не вытрымашы страты калоніі, памэр кароль Эдуард VII, а на ягонае месца асташтуў Георг V. Праз падвойдзя да яго на Імпісту Альбен перехаджэ экс-кароль Партугальскага Мануэль II. Як небесныя сілы вытрымілі ў дарогу каметы, так уласныя падданнія надалі ѹмовіспасць на паскарэнне, абіццішыя ростблізу 5 каметычніка 1910 года.

У той год захадзелася свободы і чарнагорцаў. Праўда, іх разуменне свободы рознілася ад партугальскага: 28 жніўня паўсталі незалежнае каралеўства Чарнагорыя на чале з Міколам I (не блыгай з Раманавым). Чарнагорская манархія вольніца траянгінулася ўсіго воесм гадоў. Пасля іх да свайго федэратыўнай дзяржавы дадзілі сярбы. Назад незалежнасць чарнагорцаў змаглі забраць толькі ў 2006 г., тым самым спыніўшы існаванне той югаслаўскай федэрациі.

Купала або Колас?

Мяркуючы па частотнасці згадак на топ-лістах першай беларускай газеты з рэзультатамі — адзначанія Янка Купала 28-гадовы паэт ак-

тывна друкаваўся ў 1910-м: панешні ў траўні «Курганом», 8 ліпеня — памэй «Адвесная песня», а ў кастрычніку — зборнікам «Гусляр». У ягонага аднагодца Якуба Коласа за 1910-ы ўсцілі толькі віышаў у Вільні зборнік «Песні жальбы». Эразпіт, у Коласа была паважнай прычынай для творчай пасіўнасці. 1910 год, як і папярэдні два, ён запісаў Пінглайскі замак, куды быў пасаджаны царскімі за арганізацыю несанкцыянаванага настаўніцкага сходу. Адзін з адзін як удзельнік «незраістраваных арганізацый» і іншыя «экстремістыкі элементы» нашага часу.

Нічога не нагадвае?

Пакуль вынаходнік канівера і паспяховы бізнесец Генры Форд прадаваў у свеце нечунаванай колькасці аўтам (акрамя 10 тысяч!), у Расійскай імперыі скончылася дзесяцінэ закона 1897 года аб нізкіх мытках на сельскагаспадарчыя машыны, «каторыя выпісваюцца з загарыцці».

Раней пры набыцці машыны замежнай вытворчасці мыты спаганяліся цалкам прымальнікі: 75 капеек за кокні пад вагі лакамабіля (не блыгай з аўтамабілем, эта паравая машына) або паравой малацілкі. Усе астатнія жакткі, січаркі, малацілкі на конскай цізе, селякі і веялкі перавозіліся праз мяжу абсалютна бясплатна. У 1910 годзе пацдак на лакамабіль і паравая машыны пацінгісці да 3 рублёў 20 капеек з кокні пуда вагі (аб'ём рухавіка, ці то паравога катка, тады не мералі), а на «іншыя» машыны — да 1 рубля 50 капеек за пуд.

Падыплонні патрабавалі расійскай вытворчасці, бо ў імперыі зрабіць машыну каштавала дарэжжа з прычыны адсталасці тэхнолагіі. Сабеконт пуда машыны за мяжою быў з 3 рублі 13 капеек, а расійскі — аж 6 рубліў. «Машынъ траба купіць, а купіўшы, пераравічаць удава толькі дзеля таго, каб падтрыміць расійскіх фабрыкантў коштам сельскіх гаспадароў», — абуразілася тады «Наша Ніва». І дарагай будзе ісці камета, то ясная рош, што камета не мае нічога супольнага з усім тым, што робіцца ў нас на зямлі».

Прыеміші словамі 82-гадовага пісменніка былі: «Толькі адно раю вам памятаць; ёсць просьма людзей на свеце, акрамя Льва Талстога, вы ж глядзіце на аднага Льва».

Металічны радыў і 8 сакавіка

Камета спрыяла жаночынам. Напрыклад, Марыя Складаўская-Кіры вынайшла новы хімічны элемент — металічны радыў і даследавала яго ўласцівасці. Яна ж стала адной з першых ахвір такай памятнай у XX стагоддзі радыўніц. Але мы пра іншыя дзяяньні даследнікам жаночынай у розных галінах дзеянасці, сусветнай жаночай супольнасці ў 1910 г. нагэтульскі ўбараўшася ў сілу, што наважылася пра панаваць мужчынам прызыначыў 8 сакавіка Міжнародным жаночым днём. Гэтую працаванія агульна Клара Цеткін на другім Інтэрнацыянальным Капенгагене.

Праз сямёц гадоў у Пецярбургу святкаванне МЖД выйшла ў жаночы страйк, які некаторыя гісторыкі лічаць пачаткам Лютаўскай рэвалюцыі і краху імперыі. На думку сучасных феміністак, нічым добрым усё гэта не скончылася: у краіне, якую беларусы атрымалі ў выніку, ідзя Клара Цеткін ператварылася ў патрыярхальнае шанаванне «слабага полу» з роверансам у форме адзінства на год гатавання вячэры (снайданку) і разавага вынасу смечы...

Працяг быў і будзе

Мусім пагадзіцца з аўтарам нашаніўскага артыкула: «забаданыя людзі» памыліліся, і чуткі пра камету свету ў 1910 г. былі моцна пेрабольшаны. Хоць гасцінінне каметы суціла з лакальнай пераменай ды нараджэннем асобай, які паўплываў на лёс члавечства. Пядаеў падсумоўвае: «Калі рух каметы Галея адбываецца такім спосабам, што астрономы на многа гадоў наўперед могуць вылічыць, якій дарогай будзе ісці камета, то ясная рош, што камета не мае нічога супольнага з усім тым, што робіцца ў нас на зямлі».

Аўтар трымаўся пазытывізму. Прыхільнікі гэтай тэорыі вераць, што кожнай з'яве ёсць навуковыя тлумачніны да, па вялікім разуму, ўсё ў наших руках. Такой пазіціі трымае іціперашия «Наша Ніва». З Ноўвым годам!

Павал Касцюкевіч, Алесь Пілецкі

Верасень. Лукашэнка наведаў краіну ЕС: Літву.
Карыстаючыся свабодным доступам да цела, рэпарцёры незалежных СМИ зафіксавалі ягоны гадзіннік. Выхавілася, што ён каштуе 16 тыс. даляраў.

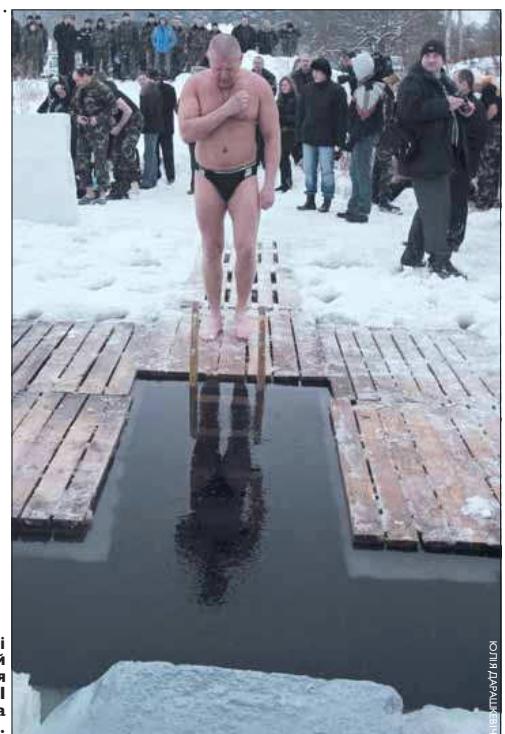

З дымкі года

Лістапад. Прэзідэнт Расіі Дзмітры Мядзведзеў даў інтэрв'ю беларускім журналістам. Упершыню быў запрошаны таксама рэдактары незалежных СМИ.

У год лібералізацыі палкоўнік Дзмітры Паўлічэнка з'явіўся перад камерамі СМИ толькі раз: на Вадохрышча.

Верасень. У Польшчы на авіяшоу разбіўся беларускі самалёт Су-27. Лётчыкі Аляксандар Марфіцкі і Аляксандар Жураўлевіч не катапультаўваліся, каб адліцець далей ад людзей. Прычыны катастрофы вядомыя, але не афішуюцца.

Сёлета найлепшай кнігай, на думку экспертаў «НН», стала «Нацыянальнасць — Беларус» гісторыка Алега Латышонка.

Найлепшыя кнігі 2009

Сёлета сярод экспертаў не было аднагалосса, што назіралася ў папярэднія гады. Розныя кнігі ўзімчалі іх рэйтынгі. Не было аднаго выдання, якое б аднолькава ацанілі і літаратурныя агліядальнікі, і навукоўцы. Бо ёсё ж у краіне выдаецца вілікай колькасцю беларускіх кніг. У асноўных, дзеячоўцы працы недзяляцца навадавецтвам.

Сярод называных 65 выданняў пераважае гісторычная і публістычна літаратура. Па дэве гісторычныя кнігі Алега Латышонка, Алеся Краўцэвіча і Міхаіла Галдзінава былі названы экспертаў. Публістыку рэпрезентуюць лідэры выніковага рэйтынгу — Антон Луцкевіч «Барацьба за вызваленне» і Сяргей Дубавец «Як?»

Усё менш месца застасцца мас-тацкай літаратуры. А з таго, што чытаюць, перавагу адаюць прозе. Найапулярнейшым сталі кнігі «Цэнтр Еўропы» Уладзіміра Няклюе і «Нічы» Андрэя Федарэнкі. Пазней сёлета прадстаўленыя толькі аднымі зборнікамі — «Усё па-ранейшаму, толькі імёны змяніліся» Уладзіміра Арлова. Хаяці па разу-другім згадваліся і зборнікі паэзіі Генадзя Бурачкіна, Алеся Разанава, Ігара Бабкоўскага.

Эксперты назвалі некалькі кніг,

пазначаных 2008 годам выдання, але якія сталі даступнімы чытачу фактычна толькі ў 2009 годзе. Гэта «Браты Гароцкія» Радзіма Гароцкага, «Пістарычны атлас Беларусі» і «Стварэнне Вялікага Княства Літоўскага» Аляксандра Краўцэвіча.

Ёсць у рэйтынгу і адна ёўдэскінга — «Каласы пад сиром твайм» Уладзіміра Караптевіча. Такі фармат пакуль не стаў масавым у Беларусі, але ёсё больш і больш кніг выходзіць на дысках.

Круглягяд экспертаў абмежаваны ў асноўным мінскім выдавецтвам. Усіх было названа больш за два дзесяткі. І сярод іх толькі два знаходзіцца па-за межамі Мінска (праект «Гародзенская бібліятэка» і выдавецтва Палескай дзяржавнага ўніверсітэта) і яшчэ чатыры — у іншых краінах (ЗША, Літва, Польшча, Расія).

Лідерамі, па колькасці згаданых кніг, з'яўляюцца незалежныя выдавецтвы «Логінаў», «Медысонт» і «Кнігаўбар». Сярод дзяржавных — «Мастацкая літаратура».

Выніковыя рэйтынги падсецца паводле падліку балаў па дзесяцібальнай шкале. За кожнае першое месца ў спісе налічваецца 10 балаў, за другое — 9 і гэтак далей.

Найлепшыя кнігі папярэдніх гадоў

- 2008** — Галасы з-за небакра: антология пазэй свету ў беларускіх перекладах XX ст. Уклукі Міхася Скоблы. — Мінск: Лімарыс;
- 2007** — Павел Севярынец. Лісты з лесу. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 2006** — Юры Турован. Мадэрністская гісторыя Беларусі: збор твораў. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг;
- 2005** — Генюш Ларыса. Каб вы ведалі: эпістолярны спадчыны (1945—1983). — Мінск: Лімарыс.

Дзесятка найлепшых кніг 2009 года выглядае так:

1. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»; Беларускія гісторычныя таварыства — **28 балаў**.
2. Антон Луцкевіч. Барацьба за вызваленне. Уклукі Анатоль Сідарэвіч. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»; Беларускія гісторычныя таварыства — **21 балаў**.
3. Уладзімір Няклюе. Цэнтр Еўропы. — Мінск: Медысонт/Кнігарня пісменніка — **18 балаў**.
4. Вадим Деружинскі. Тайны беларускай истории. — Мінск: ФАУІнформ — **17 балаў**.
- 5—8. Сяргей Дубавец. Як? — Радыё Свабодная Еўропа/Радыё Свабода;
- Сяргей Шлапан. Васіль Быкаў: Гісторыя жыцця ў дакументах, публікацыях, устанках, лістах. Т1, 2 — Мінск/Гародня: Бібліятэка Башкайушчыны/Гародзенская бібліятэка
- Алег Трусаў. Невядомая нам краіна: Беларусь у яе этнографічных межах. — Мінск: Кнігаўбар;
- Алег Трусаў. Невядомая нам краіна: Беларусь — **15 балаў**.
- 9—10. Уладзімір Арлоў. Усё па-ранейшаму, толькі імёны змяніліся. — Мінск: Логінаў/Кнігарня «Наша Ніва»;

Беларускій Александрыя, Троя, Трышчан... Перакладная белетрыстыка Беларусі XV—XVII стст. Уклукі Алеся Бразгуню. — Мінск: Беларускія кнігі/Беларускі кнігаўбар;

Спісы найлепшых кніг, складзеныя экспертымі:

- Цэнтр беларускай кнігі ў Гродні:
  - 1. Алеся Краўцэвіч. Рыцары і дойліды Гародні. — Гародня/Уроцішча: Гародзенская бібліятэка;
  - 2. Алег Латышонак. Жытніцы БНР. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг;
  - 3. Сяргей Шлапан. Васіль Быкаў: Гісторыя жыцця ў документах, публікацыях, устанках, лістах. Т1, 2 — Мінск/Гародня: Бібліятэка Башкайушчыны/Гародзенская бібліятэка;
  - 4. Рыцард Капусцінскі. Імперыя. — Мінск: Логінаў/Кнігарня «Наша Ніва»;
  - 5. Алеся Белы. Наша справа. — Мінск: Логінаў/Кнігарня «Наша Ніва»;
  - 6. Зрабжаны народ: разамы з беларускім інтелектуаламі. Гародня/Уроцішча: Гародзенская бібліятэка;
  - 7. Алегера Бахарэвіч. Сарока на шыбеніцы. — Мінск: Логінаў;
  - 8. Андрэй Чарнякіч. Ігар Трусаў. Гародзенскіх новы свят і ваколы. — Мінск: Лімарыс.
  - 9. Борис Клейн. Недосказанное. Імена. — Мінск: Логінаў.

Ася Паплаўская, літаратуры журналіст:

- 1. Уладзімір Няклюе. Цэнтр Еўропы. — Мінск: Медысонт/Кнігарня пісменніка;
- 2. Віктар Казко. Бунт незаліпаванага пражу. — Мінск: Логінаў/Кнігарня «Наша Ніва»;
- 3. Вольга Інгава. Энак вілікага магістра. — Мінск: Медысонт/Кнігарня пісменніка;
- 4. Андрэй Федарэнка. Нічые. — Мінск: Мастацкая літаратура;
- 5. Кастусь Ціцка. Воўчая віста. — Мінск: Медысонт/Кнігарня пісменніка;
- 6. Барыс Петровіч. Піліпік. Мінск: Галіфы.
- 7. Віктар Вальтар. Выбраныя творы. — Мінск: Кнігаўбар.
- 8. Леандр Дронко-Майскік. Анёлак і я. — Мінск: Галіфы.
- 9. Уладзімір Арлоў. Усё па-ранейшаму, толькі імёны змяніліся. — Мінск: Логінаў/Кнігарня «Наша Ніва»;
- 10. Ігар Бакшыц. Засыпач, працьніца, слухар газэты рыб. — Мінск: Логінаў.

Алесь Мазанік, гандэр кнігаш:

- 1. Віктар Шлапан. Бібліятэка. — Мінск: Медысонт/Бібліятэка часопіса «Дзеяство»;
- 2. Адам Радзівіл. Піліпік. Мінск: Логінаў.
- 3. Уладзімір Няклюе. Цэнтр Еўропы. — Мінск: Медысонт/Кнігарня пісменніка;
- 4. Ніл Глева. Выбраныя творы. — Мінск: Кнігаўбар.
- 5. Генадзь Бураўкін. Выбраныя творы. — Мінск: Кнігаўбар.
- 6. Алеся Радзівіл. Выбраныя творы. — Мінск: Кнігаўбар.
- 7. Уладзімір Арлоў. Усё па-ранейшаму, толькі імёны змяніліся. — Мінск: Логінаў/Кнігарня «Наша Ніва»;
- 8. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 9. Алеся Белы. Наша справа. — Мінск: Логінаў/Кнігарня «Наша Ніва»;
- 10. Алеся Радзівіл. Сума немагчымасці. — Мінск: Логінаў.
- 11. Уладзімір Конан. Выбраныя творы. — Мінск: Кнігаўбар.
- 12. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 13. Алеся Радзівіл. Суміністэрства. — Мінск: Логінаў/Кнігарня «Наша Ніва»;
- 14. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 15. Алеся Радзівіл. Суміністэрства. — Мінск: Логінаў/Кнігарня «Наша Ніва»;
- 16. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 17. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 18. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 19. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 20. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 21. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 22. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 23. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 24. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 25. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 26. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 27. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 28. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 29. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 30. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 31. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 32. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 33. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 34. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 35. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 36. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 37. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 38. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 39. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 40. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 41. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 42. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 43. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 44. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 45. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 46. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 47. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 48. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 49. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 50. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 51. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 52. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 53. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 54. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 55. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 56. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 57. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 58. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 59. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 60. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 61. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 62. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 63. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 64. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 65. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 66. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 67. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 68. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 69. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 70. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 71. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 72. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 73. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 74. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 75. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 76. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 77. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 78. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 79. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 80. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 81. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 82. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 83. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 84. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 85. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 86. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 87. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 88. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 89. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 90. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 91. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 92. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 93. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 94. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 95. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 96. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 97. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 98. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 99. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 100. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 101. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 102. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 103. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 104. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 105. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 106. Алег Латышонак. Нацыянальнасць — Беларус. — Вільня: Інстытут беларускіх кніг «Кнігарня «Наша Ніва»;
- 107. Алег Латышонак. Нацы

«Ляпіс», фестывалі, юбілеі

2009 год прайшоў
пад знакам фестывалаў
і юбілеев. Таксама сёлета
незалежная музыка
праразалася на тэлебачанне.

А зоркай №1 працягвае заставаніца «Ляпіс Трубяцкі». Сяргей Міхалок атрымаў сёлета рок-карону, а таксама ўпратакі ад сваіх фанau запісаў новы альбом «Культпросвет».

«Ляпіс» — адзіны айчынны рок-гурт, які здолеў два гады запар збораць дзесяці тысяч чалавек на свой канцэрт у мінскі Палац спорту. Пасля быў туры па гарадах Беларусі і ЗША. І паставіў самы першы канцэрт ў Расіі. Праўда, наступны год можа ўжо не быць «годам «Ляпісаў»: Міхалок задумалася над tym, каб «пару гадоў адначынца» пасля такой гастрольнай і студыйнай працы.

Фестывалі года

У 2009 годзе апошні раз прайшла Рок-каранація. Надалі яна згубіла прыдомак «Рок» і зрабіла проста «Каранація», што мае прызначыць на яе і больш «папоўшых» музыку. Апроч таго, фестываль робіцца вандроўным. Сёлета ён праходзіць у Маладечне.

Наўзменш у 2009-м стартануў рок-фестываль BelaMusik. На ім выступілі яшчэ недавна забароненая «Крама», «Нейра Дзюбель», «Палад», а таксама «Без білета», J.MOPC, «Дзецідзяцей». Канцэрт быў немасавы — залеўся аділо-хала гледачоў, — але арганізаторы выказаўся за даўлешную падтрымку BelaMusik.

Транслемажны фестываль Be2gether у літоўскіх Нарвішках набрае з кожным годам усё большы размах. Хоць Беларусь там прэзентуюць толькі лічаныя гурты, цікавасць да яго расце. На сёняшні гэта самы блізкі і самы вялікі міжнародны рок-фестываль, на яго бізнесаў. Нават шэнгенская віза не стрымлівае: яе выдаюць бісиглатна tym, хто набыў квіткі на Be2gether.

Тое самае і фестываль Be Free, які ў 2009-м прайшоў у Чарнігаве. Па-папулярнай яго расце, ладзіць фестываль варта і надаць. Вось толькі трох-недзе асесці, спініцца з вандраваннямі. Так, ужо з 2010 фест можа зайдзець пастаянную праціску ў

Чарнігаве. Пратыкі памяніць і іншы фестываль — «Рок за бабруй». Ён пераехаў з Бабруйска ў Сілічы пад Лагойскам.

А найстарэйшы беларускі рок-фестываль «Басовіща» сёлета адсвятковаў 20-гадзіз. У гонар гэтага арганізаторы адмовіліся ад традыцыйнай конкурснай праграмы, зладзілі праста шоу. Узгадаў самы першы канцэрт ў беластоцкім Гарадку: N.R.M. пераўласціўшы ў «Мрою», «Краму» — у «Бонду».

З'явіўся сёлета і канкурэнт «Бардаўскай восені», што ладзіцца ў Бельску на Беластоцчыне. Цяпер пад Бабруйскм штогод будзе праводзіцца бардаўскі фестываль «Вішневы сад». У адрозненіе ад «Бардаўскай восені», на новым фэсце ніяма конкурснай праграмы.

Былі сёлета і страты. Арганізаторы фестывалю «Бітла назаўткы», які прайснаваў пяць гадоў, адмовіліся яго даўлі працоўніц. Пасля ўвядзення новых мытных поштапі на ўзвод тавараў спонсары адмовіліся яго падтрымліваць.

Беларус Аляксандр Рыбак

На «Еўрабачанні-2009» у Маскве перамог беларус Аляксандр Рыбак. Вось толькі прадстаўліў ён Нарвікі, Але перамога Рыбака на конкурсе прынесла папулярнасць і нашай краіне. Пра Беларусь загаварылі ў Еўропе з добрым настроем. А вось беларускі канцэртант Пятро Ялфімаў пасля няждылага выступу на «Еўрабачанні» яшчэ і паскандыліў. «Мару хутчай дабраца да роднай Беларусі і патраніць на прыём да презідента, каб расказаць яму, як усё тут адбываецца», — сказаў пакрэўджаны слявак. Маўляй, не ўсё чista з грашыма, якія выдаткоўваліся на падрыхтоўку да конкурсу. Пётр Ялфімаў і звязу адпаведную напісаў у праствахоўнія органы, што прывяло да праверкі на Белдзяржкрадыёкампаніі.

Не спрайдзіць чаканняў на дзіцячым «Еўрабачанні» і «Чароўны трускі» Юрыя Дзэмідовіча. Хаця параза Юріавай папулярнасці не зменышыла. Мотаму, што не скандаліў, як Ялфімаў.

Май. Нарвежскі беларус Аляксандр Рыбак троўмальна перамог на «Еўрабачанні» з песняй «Казка». І заадно прымусіў задумацца: што значыць быць беларусам цяпер?

Паплаўская папулярнейшая за Калдуну

Амаль 40% беларусаў не ведаюць північнага айчыннага выкананія. Таёж вынікі паказалі даследаванне сацыялагічнай лабараторыі «Новак» і Беларускага інстытута стратэгічных даследаванняў. З тых, каго называлі астматы, самыя папулярныя ака-заліся Ядвіга Паплаўская і Аляксандр Ціхановіч. Модны Дзмітрый Калдун — толькі на дзясятых месцы, пасля Аляксандра Саладухі. Сярод гуртоў рэйтингу гузничалі «Песніary», Затым ідуч «Сібры», «Веснасы»... N.R.M. — дзяяўніць.

Круглыя даты

У 2009 годзе споўнілася сорак гадоў легендарным «Песніарам». Адзначалі юбілей шырока і ўсе па-разнаму. Воста толькі кожны пас-свойму. Бо на прастрохах Беларусі і Расіі сціваюць некалькі калектывів, якія прэтэндуюць на спадчыну Уладзіміра Мулявіна. Двацицігоддзе сустрака і вечназілёні «Нейра Дзюбель». Пасля адмены забароны на юго-канцэрты тут часта выступае ў Мінску. Па дзесяць гадоў споўнілася «БН» і J.MOPC. Калі «Песніary» і J.MOPC запісалі новы альбомы, дык «Стары Ольса» да свайго дзесяцігоддзя заснаваў цэлы фестываль старэйштай музыкі «Гальшанскі замак». Ён праходзіць у аднайменным мястечку. І па планах

Па выніках продажаў у дыскарнях Мінска найпапулярнімі сталі:

1. J.MOPC — «Аквамарін»
2. «Ляпіс Трубяцкі» — «Культпросвет»
3. «Без білета» — «Африка»
4. БДА «Песніary» — «Вольному — воля»
5. «Дзецідзяцей» — «Отлично»
6. Дзмітрый Калдун — «Калдун»
7. «Городская тоска» — «Там, где нас нет»
8. Ірына Дарафеева — «Я живу в заповедном краю»
9. Дзядзя Ваня — «The Best №1»
10. «Стары Ольса» — «Лепшае»

На аснове статыстыкі з дыскарняў «Музычны рай», «Праспект», «Містэрый гуку».

арганізатарапі павінен стаць штогадовы.

Канцэрт да 15-годдзя N.R.M. можна называць самым чаканым выступам года. Да гэтага гурт маўчай працяглы час, што нарадзіла шмат чутак Але N.R.M. вярнуўся. І як паказаў снеганіскі акустычны канцэрт, «мрояўцы» вірнуліся каралімі.

Пазітывы год

У сенінне у Мінск з канцэртам прыязджалі электрапанкі The Prodigy. Зоркі такой велічыні ў Беларусі выносяць нячаста. Следам за імі да нас завітае «Рамштайн».

Адкрыццё можна называць гурт The Toobes. Выданне іх альбома рыхтуецца ў Англіі. А ў Беларусі

альбом «HELLO» сайтам Experty.by быў прызнаны лепшым у першым паўгодзі.

Незалежная музыка трапіла сёлета на дзяржтэлебачанне. На тэлеканале СТБ запусцілі праект «Зорны рынг», у якім узялі ўдзел «Нейра Дзюбель», «Крама», Зміцер Вайшчукевич. Але па-ранейшаму такія выпадкі з'яўляюцца хутчэй выключчынім, чым занкамернасцю.

У рамках праекта «Тузін. Перагрузка» па-беларуску заспівалі дланіцаццаць рагей небеларускамоўных выкананіц. Сярод іх Дакота, Юрый Дзэмідовіч, Сяргей Пукст, гурты Atlantica, «Стокс».

Падрыхтаваў Кастусь Матушы

ЗДЫМКІ ГОДА

Ліпень. Патон на Нямізе.

Літоўская прокуратура звінаваціла ксандза з Мосара (Глыбоцкі раён) Юозаса Бульку ў саўдзеле ў забойстве літоўскіх партызанаў пасля вайны.

Лістапад. Беларусь пацярпела ад эпідэміі дзіўнага грыпу, які суправаджваўся ўспілескім пнеўманіем.

15 снегня споўнілася 150 гадоў з дня нараджэння вынаходніка эсперанта Людвіка Заменгафа. Не ўсе ведаюць, што ён быў наш зямляк. І гэта не адзіны вялікі моўны рэфарматар з Беларусі.

Заменгаф ствараў усегульную мову дзеля таго, каб знишчыць міжнацыянальную непрыязь. Выгадаваны ў Беластоку, дзе жылі беларусы, паліакі, габрэі і немцы, Людвік быў сведкам як шматмоўя, так і частых міжнацыянальных супяречнасцяў. Ён зрабіў выснову, што ўніфікацыя мовай дапаможа розным народам ды этнічным групам лепей паразумецца. «Цэлая сотня найзначнейшых вынаходстваў не зробіць чалавеку такай вялікай і канштотайной ровалоцці, як уводзіны нейтральнай міжнароднай мовы», — казаў ён...

Гаворыць перакладчык і паліглот Сяргей Шула: Ад часу Заменгафавага вынаходства свет перажыў мноства канфліктў, у якіх загінулі мільёны людзей. Якое там паразуменне!

Нават калі б усе людзі на свеце гаварылі адной мовай — усё адно знайшлі б, за што пасварыца і пазабіаць адзін аднаго.

Што дапамагло быўт Югаславіі, дзе ўсе бакі канфлікту гаварылі на адной мове? Не разуменне, калі гавораць пра «модную» цяпер шматкультурнасць. Шматкультуранасць — натуральны стан рэчаў шмат дзе ў прасторы і ў часе. Ці «модная» была сядор месцаковыя беларусы ста гадоў таму гаварыць (або хоць бы разуменце) на ідышы? Наважуся пастулаваць формулу: «*«Не ведася»* не разуменне».

Траба чутчы не мову ўніверсальнай прыдумаліць, а наладжваць усе магчымыя дыялогі між культурамі, каб разбіць гэты закліты ланцуг.

...Але Заменгаф лічыў, што проблемы вырашацца, калі стварыцы нейтральную мову і забараніць карыстальнікам мяніць фундамент гэтай мовы. Спрабуючы быць бесстэронім у справе вынаходства мовы, геніяльні, але як усіх чалавек аблежваліся ў сваіх даяглідах, Людвік Заменгаф не здолеў пазыцыю перагібаў. У яго эсперанта відавочна пераважаюць раманская моўная элементы (запазычанні з французскай, іспанскай), пры поўнай адсутнасці неіндаеўрапейскіх каранёў...

Сяргей Шула: Заменгаф думай месцаковыі ўсходнеўрапейскімі катэгорыямі. Ну, дзе тая нейтральнасць па-за славяна-рамана-германскімі кантэкстамі? Эсперанта было і застанецца чухім для шмат каго з еўрапейцаў, не кажучы пра кітайскамоўны свет, дзе эсперанта гучыць як яшчэ адна мова єўрапейскіх імперыялістў. Цяпер жа моўныя тэндэнцыі ў Эўропе самыя розныя, нікай адзначанай «модны» няма: і

Сяргей Шула:

знаўца хварацкай, чэшскай, эстонскай, літоўскай, партугальскай, французскай, іўрэйт, польскай, англійскай мовай. Перакладчык на беларускую Мерьмэ, Маласана, По, Борхеса, Шульца, Керэта, Дарэла, Грэмаса, Ергавіча, Мілаша, Віяна, Джойса.

Край прыдуманых і адраджаных моваў

Людвік Заменгаф.

Бен-Егуда, які рэанімаваў іўрыт, таксама нарадзіўся ў Беларусі.

Ян Максімук спрабуе затрымач звінкненне падляшской гаворкі, выпрацоўваючы яе пісьмовыя варыянты.

Сяргей Шула: Можна сказаць, што некалі Беларусь як шматмоўная, шматкультурная тэрторыя — людзі ў нас умелі гаварыць на двох—трох—четырох мовах — была спрыяльным месцам для тых з'язаў. Аднак пачатак адраджэння іўрыту ў Беларусі наўрад мае дачыненне да самой Беларусі. З гэткі жа поспехам тое магло адбыцца ў любым іншым кутку краіны аселасці.

Пагартайце «Еўрейскую энцыклопедію» — біографіі нашых землякоў — і дадзіў свядчыць аб іх надзвычайнай геаграфічнай мабільнасці, непрывязанасці да канкрэтнага месца. Шкада, што Беларусь гэтую гісторычную выпадковасць — тое, што рэаніматор іўрыту нарадзіўся тут — мала выкарыстоўвае і не мае з гэтага ніякіх культурніцкіх працягненняў. Думаю, больш выпадае гаварыць пра неікую адміністративную кармушку Беларусь — гэта месца, дзе помні працоўцоў, а не адраджанцаў.

Памёр ідыш (не забываючыся, што БССР была адзінай дзяржавай свету, дзе ідыш быў адной з афіцыйных моваў), амаль памёрлі ўсе красоўныя польскія дыялекты, памерлі ўнікальны ўсходнелітоўскі дыялекты, ледзь жывая беларуская мова...

...Лета 1887 г. Заменгаф публікую пас-расійску сваю кнігу, падпісаную псеўданімам Д-р Эсперанта: «Міжнародная мова. Перадома і поўны падручнік». Гэтым ён дае матгутны імпульс да ўзнікнення і развіцця такога грамадскай і культурнай феномену як пішчучна створаная мова эсперанта. Больш за дзесяць гадоў руліў практыка па супастаўленні граматычных формай у розных,

пераважна єўрапейскіх мовах. Людвік Заменгаф зарабляе акулістам тут ў Варшаве, то ў Беластоку, то ў Гродне, пакрысе дасканаліць сваю мову. Асцерагаючыся кіпнаў, сваю працу ўздеянь робіць акуліст, унаучы — мовабудаўнік. Ён стварае эсперанта таемна, адкрыўшыся ўсяго неカルкім знаёмым.

Але эсперанта, нягледзячы на вялікую колкавасць энтузіястаў і тытанічных намаганняў стваральніка, так і не зрабілася ўсегульной мовай Еўропы. Гэтаму шмат прычынаў: гістарычных (пачатак Першай сусветнай) і культурных (узыслі зоркі німецкай і англійскіх моваў у якасці міжнародных). Адмовы досвед — усё адно досвед. Галоўнае — разбіць з яго слушныя высновы.

Сяргей Шула: Заменгаф будаваў мову на пустым месцы, у прабірцы, без культурна-гістарычных падмуркаў. Таму ягона індузія не мусіць нас засмучыць. Беларуская мова мае свае карані і крону, мае свае месца ў культурным кантэксте, мае вялізны корпус натуральна ўнікальных тэкстаў. Усё гэта выглядае адрадзіўнае як ад эсперанта і дае спадзевыя на выжыванне. Астатнія заляжкы ад нас. Так, сапраўдны, перакладчык траба ўсё, і асабліва серыялы і этыкеткі. А стратагія беларусізацыі ясная — пачаць з тэлевізіі, з чынавенствам і сферы послуг. Тады адкудаки ўсіх узроўняй — не прымушаць, але паўсюль стварыць спрэлікі ўмовы. І праз пару гадоў без ніякіх законуў усё стане на месца.

Складчы Лявон К

Яшчэ адна сняжынка

Вера Бурлак. Калядная казка.

Калі яно ўпала ў снег, спачатку ўсе падумалі, што гэта праста яшчэ адна сняжынка. Але яно не было белым. Яно было цёплым, шэрым, нашамт цяжайшым нават за градзіну і, упаўшы на зямлю, працягвала варушыцца, замест таго каб, як належыць прыстайной сняжынцы, ціха ляжаць на месцы.

Сняжынкі, што сінчапіліся і перакрываўшаліся пышчотнымі гранямі, зізлёна перамаўляліся паміж сабой, але ціхахіца. Яны прывычайліся да таго, што іх нерухомы танец раз-пораз пляжы цяжкія боты або іншыя грувасткія прадметы. Так, далёка не ўсім шанцавала ўвесь дзень празіацех пад марознымі сонцам — і не адзін дзень! Былі, вядома ж, такія шчасліўцы, але яны нараджаліся пад пышнаю зоркаю. Сёння такой зоркі не было. Неба зацягнулі хмары, у паветры вісела вільгаць, і балетныя фігуры сняжынкі прасядалі самі сабой — ад уласнай вагі. Таму яны не пакрыўдзіліся на шэры прадмет, а нават прыціснуліся бліжэй да яго, каб разам з ім зрабіць новую балетна-акрабатычную канструкцию.

— Пастаў ножку сюды.

— А ты трошки падсунь спаднічку.

— А я прытымаю рукой прамяні на твой шапачкы.

— Ты, шэрнікская сняжынка, цяжкаватая, але не страшна, ляжы, мы вытрымаем.

— Ты рухаешся, і нашыя фігуры робяцца цікавейшымі!

Шэрнікская сняжынка прыслухоўвалася да новых белых сябровак і рабілася нерухомай.

А ў паветры плаваў туман, вільгаць, як вязлізна лапа, ціснула неба да зямлі, і сняжынкі з цяжкасцю трымаліся, расцякаліся іх крышталікі.

— Ты цяжкая і шэрая, — сказаў яны новай сябробуць, — і мы цяжкі і шэрыя. Але мы растаем, а ты не — не. Вазьмі нашу пышчуту і лёгкасць — бо мы не здолеем яе захаваць.

Тут крысо шэрага пінжака адхінулася, і паказалася маленкавая чырвона ручка, сінснатаў ў кулачок. І сняжынкі аддалі ў гэтую ручку сваю пышчуту і лёгкасць.

Як толькі яны зрабілі гэта, згары, але не такай высокай, як нябесы, на іх сыпнула жоўтая зерне. На яго адразу наяліцелі птушкі. Важкія галубы забуркатали, атабарвячыся, верабейкі зачыркали, выхопілаўчыя зярнікі, каб з'есці іх недзе побач. Бокам-скокам то адтуль, то адсюль набіжалася каўка і таксама час ад часу падавала голас, а на агароджу прысела хітрая таўстадзюбая варона.

Птушкі дзягублі зярнікі і пярэсплі снег новымі крышталічнымі формамі сваіх лапак. А вялікі шэры скрутак ляжаў пасядрод іх і штохвілі варушыўся. Птушкі пабіраліся з скрутака. Некалкі зярнікі зярнікі упала на яго, але да іх птушкі не падходзілі.

— Нейкай бурбалка ў бурносе, — буркалі галубы. — Яшчэ абурыцца і ўсё на вокал разбрываць...

— А можа, пашчасціц — і не, — запярочылі верабейкі.

Варона са сваёй агароджы пазірала вельмі цікаўна і прамаўляла:

— Прыйкрурасны скррутак! А раптам у ім нешта смачнае і каррысынае! Глядзішь перрэспектыўна!

Тут згары сыпнула новая порція зерна. Птушкі спачатку разляцеліся, але хутка вярнуліся і прыцягнулі дзягубі. А з шэрага пінжака, які ўсё намагаўся разгарнуць вефер, на іх пазіралі блакітныя

вочкі.

— Глядзіць! Цішэй! Глядзіць! — загамілі верабейкі і адляцелі ўбок.

— Бурацінайкі, — буркнулы галубы.

Але істота з шэрага пінжака глядзела на іх спакойна і нават лагодна. А ружовы кулачок трохі расціснуўся, быццам таксама насыпай бы птушкам зерне, каб мей.

— Чалавечак, чалавечак, — сінснана піттаралі верабейкі! — Чаго хочаш?

— Жыць, — дала адказ маленькая істоўка. Не словамі, бо іх яшчэ не мела, але неяк інакш — замест словаў.

— Мы байміся цябе, — сказаў ўсе птушкі, — але ты не крыйдзіш нас. Ты — як нашыя птушаняты. Напэўна, ты добрае, і, калі вырасцеш, будзеши нас кarmіць. Мы падорым табе крылы. Спачатку ты гэтага не адчуш, але калі не будзь, калі табе падасца, што ты падаеш, ты здолееш зляцець.

Тут ўсе птушкі падхапіліся з зямлі і зляцілі, бо да іх набіжаліся цяжкаватыя крокі. Толькі варона на сваёй агароджы засталася чакаць.

Падмоклья валёнкі спыніліся ля шэрага скрутака, вялікая чорная постача скліслася над ім, а рука, якая шпурляла птушкам зерне, разгрнела скрутак. У ім было зусім маленькае дзіця. Ручкі і ножкі сагнутыя, пальчыкі падціснутыя. Але блакітныя вочы глядзелі надта разумна.

— Аёечкі, жах які! — сказаў чорная постача і зляла з сябе ватоўку. — Узяла б я цябе, ды не могу. У мене толькі два сябры — старасіц і алкаголь. Але табе такое сябровства непатрабонае.

Старая загарнула дзіця ў ватоўку, але сысці не сплясалася. А малое глядзела на яе разумнімі вочкамі.

— Здаецца, я ведаю, какі паклікаць. Але для гэтага мне трэба пайсці. Шкада, Яна любіла паразважаць, а блакітнавокае дзіця было надзвычай уздзячнымі слухачом. Але ўжо здалёк кошча пабачыла сабаку, а з ім гутарыць ей не хапе ласіць.

— Я той, хто дахі рве, у трубах раве, але ды цібэ я лагодны, я цябе паберагу. Я дам табе маю силу.

А на агароджы ўсё сядзела варона і

кідала позіркі на дзіця. А задудзі і зінзу падкрадалася кошка. Варона заўважыла яе, але да часу маўчала, і толькі ў апошні момант, калі кошка ўжо нарыхтавалася скочыць, з усіх моц закрычала:

— Гэта некаррэктыя!

Бедная кошка ажно прыпіснула галаву. Але не разгубілася. Дзіце хітрахі было вартыя адна адной.

— Нешта сёнян пахмурна, — заўважыла кошка, сядыаючы на заднія лапкі і лізнуўшы пэзднюю. Сыходзіць яна не зіркаўшы, таму варона палічыла за лепшае зляцець.

— Пазніся на каррфэрэнцыю! — патлумачыла яна, і толькі крылы залопалі ў паветры.

— Цяпер яна будзе з табой сябраваць, — сказала кошка малому. — Каго яны не могуць перамагчы, з тымі сібяроўцю. Пакуль не пабачаць новай магчымасці іх перамагчы. Але не давай ім сябе перамагчы! — і яны будуть табе сябрамі. Ты падабаешся мі. Ты малое і мілае, як мае каяцняты. Кажуць, у кошак дзевяця жыццяў, а ў мене дзевяць каяцняят.

І коже так хоча жыць!

Кошка зірнула на малое і працягвала — а працягваша яна магла доўга, бо гэтая была вельмі гаваркавая кошка:

— Не разумею, чаму людзі кідаюць сваіх дзяцей? Але людзі кідаюць і сваіх кошак. Ды яны ўгогуле шмат чаго кідаюць. Но ў іх замала ласкі і гонару. Не будзь такім! Вось табе ад мене падарунак — трохі болей ласкі і гонару за звычайныя чалавечыя. А ў мене яшчэ шмат. Мне хопіц.

Кошка зінёялася на лапкі, аблізнула забруджана футрачка:

— Ну, бывай! Пайду да сваіх каяцняят!

Насамрэч кошка пасядзела ў яшчэ. Яна любіла паразважаць, а блакітнавокае дзіця было надзвычай уздзячнымі слухачом. Але ўжо здалёк кошча пабачыла сабаку, а з ім гутарыць ей не хапе ласіць.

Сабака падбег да малога і адразу пасябровуску лізнуў яго ў нос. І адразу расхваляваўся:

— Як! Чаму ты тут? Дзе твой дом? Малое дзіця мусіць быць дома! Дзе твая

мама?

— Не ведаю, — адказала дзіця быццам не словамі, а позіркам.

— Хто ж, хто ж гэта зрабіў! — турбаваўся сабака. — Давай нападзем на след! Не, след растаў. Трэба цябе ратаваць! Давай разам!

— Як? — спыталася дзіця.

— Крычы! Гэта вельмі дапамаге! Калі я крычу, зло адхадзіць, а дабро набліжаецца. Я ўсё жыццё крычу. І ты не хвалівася. Галоўнае — крычы! Ну, давай разам!

І яны закрычалі разам, хто як умее. Сабака, прайду, хутка пабег — і інакш па дапамогу, — а дзіця працягвала крычаць, і яму вельмі падабалася крычаць. Гэта было як спеў. І сняжынкі зноў пачалі падаць з нябесаў і кружыцца ў танцы. І варона баялася зноў падліцець. А дзіця крычала штосіль, і з'яўлялася і выходитзілі ў свет ягонае першыя пачуці: радасць і прага жыцця — і бясконнае неразуменне, чаму яма да какі прытуліцца, апрача бруднай ватоўкі.

І тут да яго падышла жанчына ў зялёй хусіні з кветкамі. Яна загарнула малое ў сваю прыгожую хусіні і панесла.

— Хто ты? — спыталася малое, але жанчына толькі ўсміхалася. Але колькі лагоды і дабрыні бачыла дзіця ў распльывістых племяах яе вачэй, носа, вуснаў — бо інакш малое бачыць пакуль не ўмелася. — Ты... мама?

— Я Жыццё, — адказала жанчына. — Адночы я зрабіла памылку, але цяпер выправіла.

Яна прыціснула дзіця да сябе, і тое адчула, што такое сарапуднай цеплыня. Яно было сама цуд, і цуд адбыўся з ім. Дзіця заснула і ў сне бачыла новыя пуды.

Неба ачысцілася, схапіўся марозік, і сняжынкі кружыліся ў танцы і садзіліся на зямлю і адна на адну, утвараючы вытанчаныя жывыя фігуры. Заўтра сонца будзе граць на іх, і ўсе спыніцца перад іх прыгажосцю. І, магчыма, ім пашчасціц пратримацца не адзін дзень — можа, нават цэлы месяц!

3 снежня 2009

ЗДЫМКІ ГОДА

Красавік.
Невядомыя стрэлілі з
гранатамётам
у помнік
Леніну ў
Ленінградзе
(Расія).

Часам і
сабаку
такое
жыццё
абрыдне.

Фото: AP/WIDEWORLD

КАНЦЭРТЫ**Дзецідзяцей**

10 студзеня ў 19-й малай зале из «Мінску» выступіць гурт «Дзеца-дзячоў» з рок-чынвейчай Ганні Хрыкінай.

Awindar

28 снежня ў 11-м корпусе БНТУ (вул. Хмяльніцкага, 9) адбудзеца канцэрт гурта Awindar пад кіраўніцтвам Масуда Талібані. Гэты музыка добра вядомы аматарам беларускага фолку, дзякуючы сучасным працы з гуртом Кгумі, Пітат і Гаулавім, Юр'ем Выдронкам. Ягоны ўласны ансамбль спалучае мэтвы беларускіх народных песень і курдскага фальклору, фольк-драйв і прычыну мілагуноўця. Беларускі цымбаліст слаборынчак з іранскімі сетарамі, драбукам і дадам. Пачатак а 19. Капіт можна набыць у галоўным корпусе БНТУ (Міністэрства культуры і тэлебачання), кабінет 333). Кошт квіткоў — 5000 рублёў.

ІМПРЕЗЫ**Прэзентация новага часопіса**

7 студзеня ў Чырвоным касцёле — вечар на «прэзентациі» першага нумара новага літаратурна-настакнага часопіса «Верасень». У імпразе баруць ёздэл: Рыгор Барадулін, Ана-

толь Вярцінскі, Леанід Дайнека, Алег Дранко-Майсок, Віталі Рыжкоў, Таццяна Беланогая. Вядучы і вечарыны — пазнік бард Эдуард Аукун. Пачаць а 18. Уваход вольны.

**Вэйміце
Беспрытульная сабака**

Тэатр беларускай драматургіі (вул. Крапіўніцкага, 44) 26 снежня сумесна з грамадскай арганізацыяй «Абароны жывёлы «Этіда» паўнай бесцэнтровай акцыю «Я ёсць, я тут». Тэатр прадставіць гледачам новы спектакль паводле п'есы Ягора Коневіча «Гісторыя двух сабак». У фас тэатру устаноўці стенд, на якім супрацоўнікі «Этіды» будуть размішчаць фотадзімкі сабак і катоў, якім трэба гаспадары.

ВЫСТАВЫ**Працы Юдзіла Пэні**

У Гістарычным музеі (вул. Маркса, 12) да 31 студзеня працуе выставка «Калекцыя прац Пэні», прысвечаная 155-годдю з дня нараджэння мастака. Выстаўляюцца зборы Віленскага абласнога краязнаўчага музея. Гэта першая выставка твораў спадчыны Юдзіла Пэні ў Мінску.

Планета Беларусь

У Літаратурным музеі Янкі Купалы

да 31 снежня працуе выставка фотамастак Сяргея Пількевіча «Планета Беларусь». На выставе можна ўбачыць Беларусь з вышыні птушынага поглету, са мною неінакшыя вобразы і нашай краіны.

ТЭАТРЫ**24 снежня**

Тэатр юнага гледача — «Дэймовачка»

мовачка»

Тэатр лялек — «Халоднае сэрца»
Купалаўскі тэатр — «Translations»
Тэатр імя Горкага — «Нінічка»

25 снежня

Тэатр лялек — «Марозка»
Тэатр беларускай драматургіі — «Історыя двух сабак»
Тэатр юнага гледача — «Дэймовачка»

26 снежня

Тэатр оперы і балета — «Тры пароскі»
Тэатр лялек — «Ліні Дуляганчоха»
Тэатр беларускай драматургіі — «Історыя двух сабак»

Тэатр юнага гледача — «Дэймовачка»

Тэатр оперы і балета — «Ілант»
Купалаўскі тэатр — «Чорная панна Нінічка»

Купалаўскі тэатр (надацца сцэна) — «Востраў Сахалин»

Тэатр імя Горкага — «Сыходзіў мужжаджон»

Тэатр імя Горкага — «Дэймовічы сон»

27 снежня

Тэатр лялек — «Марозка»
Тэатр оперы і балета — «Тры пароскі»
Тэатр юнага гледача — «Дэймовачка»

Купалаўскі тэатр — «Чорная панна Нінічка»

Тэатр беларускай драматургіі — «Чайка»

Тэатр оперы і балета — «Літейні Анеґі»

28 снежня

Тэатр лялек — «Мыядзідзір»

Купалаўскі тэатр — «Прыгоды Заранкі і Інкі»

Тэатр юнага гледача — «Цёткіна Прастуда і Новы год»

Купалаўскі тэатр — «Старамодная камедія»

29 снежня

Тэатр лялек — «Мыядзідзір»

Купалаўскі тэатр — «Прыгоды Заранкі і Інкі»

Тэатр юнага гледача — «Цёткіна Прастуда і Новы год»

Купалаўскі тэатр — «Старамодная камедія»

30 снежня

Тэатр лялек — «Марозка»

Купалаўскі тэатр — «Паўлінка»

Тэатр беларускай драматургіі — «Історыя двух сабак»

Тэатр юнага гледача — «Цёткіна Прастуда і Новы год»

Тэатр імя Горкага — «Пакінутая жанчына (Мачаха)»

5 студзеня

Тэатр лялек — «Лінія»

Тэатр імя Горкага — «Сунічная паліца»

6 студзеня

Купалаўскі тэатр — «Хам»

Купалаўскі тэатр (надацца сцэна) — «Старамодная камедія»

7 студзеня

Тэатр лялек — «Мыядзідзір»

Тэатр імя Горкага — «Пакінутая жанчына (Мачаха)»

Купалаўскі тэатр — «Хам»

Купалаўскі тэатр (надацца сцэна) — «Востраў Сахалин»

9 студзеня

Тэатр лялек — «Кот у ботах»

Тэатр імя Горкага — «Адіантон»

Ша йо Вілкіц»

Купалаўскі тэатр — «Сахане ў стылі барока»

КІНО

Аватар: Фіялетавая містыка Джэймса Кэмерана

Аватар (Avatar)

ЗША, 2009, каліфроні, 162 хв.

Рэжысёр: Джэймс Кэмеран

Ролі выканоўцаў: Сэм Уоръянтан, Зоі Салдана, Сітурні Уіэр, Стывен Лэнг, Мішэль Радрыгес, Джаванн Рыблі

Жанр: Фантастычныя прыгоды

Адзнака: 8 (з 10)

Маркі пехацінец Джэк Салі здзяліўся на планету Пандора, дзе людзі здаўлююць каштоўныя мінералы. З дапамогай аднайсловага цэла, аватара, створанага з ДНК чалавека і мясцовых тубільці, роўніць у дзяржаву да племені Наві. Паміж землянамі і пандорцамі выспявае канфлікт...

Карынта Джэймса Кэмерана — трэумф тэхнолосікі. Фіялетавая іншаленція, светлавыя дравы, паветраныя рэптылі... Толькі кусаць локі, што глядзіш на гэту не ў 3D IMAX.

Антыперылізм Кэмерана на гэты раз запакаваны ў суперзхналічную абгортку. Ашаламільнае відовішча.

Андрэй Расінскі

Чудоўных Калядай і не забываючых павагодніх забав!

шадзе Вам

БЕЛСАТ tv

Лрывітайце 2010 год разам з намі і весяліцеся ад душы
на неверагодным павагоднім шоу «Снежны завулак 10!»

31 снежня з 23:10, 1 студзеня з 19:50

★ СА СТУДЗЕНЯ ШТОДНЯ З 17:00! ★ «БЕЛСАТ» ДАСЯЖНЫ ПРАЗ СПАДАРОЖНІКІ «СІРЫОС» і «АСТРА» ★ www.belsat.eu ★

Партызанскамі сцежкамі

Як патрапіць на заблакаваны інтэрнэт-сайт — інструкцыя для «чайніка».

«НН» паведамляла, што ў краіне распрацуваеца ўказ «Аб мерах па ўдасканеніі выкарыстання нацыянальнай сегмента глабальнай камп'ютарнай сеткі інтэрнэт». Якадзначаючы юрысты, з яго дапамогай створыца прававая база для блакавання незалежных сайтаў.

Што рабіць, калі вы заўважылі, што сайт «Нашай Ніве» nl.by чымусій не працуе, хоць усе астрытні веб-сторонкі загружана ў імгнен-на?

Праз Новую Гвінею

Самы просты спосаб — выкарыстанне саіта-ананімайзераў іх прокси-сервера. На стронку газеты треба

будзе заходзіць не наўпрост, а ў аход. Калі «Белглэкам» заблакуе доступ на саіт для наведнікаў з Беларусі, ананімайзер спачатку злучыцца з серверам на Папу Новай Гвініі Тайл. Паколькі для гвінейцаў доступ на саіт «НН» наўрад ці будзе зачынены, вы трапіце на стронку газеты. Магчыма, саіт будзе грузіцца даўжай, чым звычайнай, але інфармацыя ўсё ж будзе атрыманая.

Дзе шукаць ананімайзер? Дас-тавака на любым саіце-пошукави-ку набрацца «веб-проксі» ці «веб-ананімайзер» — і з івіцца дзісяткі варыянтаў. Напрыклад, <http://kprox.com>, <http://hideme.ru>, <http://www.spysurfing.com>. Працаўцаў з імі лёгка — на стронцы ў пустым полі набраць nl.by і націснуць Enter на клавітуры.

Калі нейкі з ананімайзераў не пра-це — а закрываючы яны часта, —

варту пашукаць іншы.

І я не я, і ліст не мой

З дапамогай ананімайзера можна і захаваць сваю прыватнасць. Не сак-рэт, што для «прастунутых» хакераў не складана вызычыць, з іхога адраса было адпраўлены паведамленне на форум ці электронную пошту. Гэтадзятычыцца як інтэрнэт-адрасоў, так і фізичнага месца знаходжання. У

выпадку працы працівнікаў, адзіны, на каго ўдасца выйсці, — той самы іншчанс інвестыційскай сілі.

Проксі-серверы падыдуць і там, хто хоча ашчадзіць трафік — кол-касць закачанай інфармацыі. Яны могуць перадаваць адзінены ў сцінутым выглядзе. «Распакоўка» ж будзе адбывацца непасрэдна на камп'ютары.

Ягор Марціновіч

Мароз: тэхніка бяспекі

Прышла сапраўдная зіма. Слупок тэрмометра апускаецца ніжэй мінус дванаццаці. Асаўлівай увагі гэтым днём патрабуецца дзеяць, для якіх зімовы шпакі, тульня ў снежкі ці катанне на каныках — заўсёды радасць. Апрананіе іх іспола, але не пераўтвараць малага ў «капусту». Адна кофта з на-туралінай бавоўні сагре леней, чым тры кофты з сінтэтыкі.

Растлумачце дзеяцім, як трэба паводзіць сябе. Але памятайце, перасціргота кітапуту: «Не аблі-ваі металічную трубу — якік прыліпне», можа выскіпаць жаданне прaverыць гтугу тоўсту.

Таксама групу рэзыкі складаюць жанчыны. У прыгожанія бранзалетамі, завушніцамі і пріснітамі на носе прыгажуна — ды яшча і без шапкі, каб не папасаць прычоску, — мае ўсе шанцы абламароўца. Металы — добрыя праваднікі не толькі цигла, але і холаду, таму зімой лепши адмо-віцца ад прыгожаніяў на неабароненых частках

Фото: В. Дубровіч

цела.

Нельга забывацца на цеплы і зручны абутик. Лепши боты на тоўстай падоўжніве — у іх вы не за-мерзнеше, нават калі прыйдзенца паўгадзіны пра-стасць у часе на маршрутку.

Нельга забывацца на цеплы і зручны абутик. Лепши боты на тоўстай падоўжніве — у іх вы не за-мерзнеше, нават калі прыйдзенца паўгадзіны пра-стасць у часе на маршрутку.

Як завесці аўто ў мароз

I што рабіць, калі дзвёры вішага аўтамабіля прымерзлі.

При марозе, большым за 25 градусаў, знон аўто вырасте ў дэсцікі разоў у пару іншімі з сезонам. Моя пашкадавань лягкавікі ды скры-станица грамадскім транспартам? Калі ўжэ дэвізація ехань уласным аўто, вас могуць напаткаць наступнія непрыемнасці: замерз замок і дзвёры, аўто не заводзіцца.

Замерзлы замок можна адчыніць нагрэвом ілючом. Для ігнага спіра-біца запалінічка ці запалкі. Адмыкаючы, пазбайдзіце рэзкіх рухаў, каб не пашкодзіць механізм ці іклоч не зла-машы. Скарыйтесь, калі ёсць, спе-цыяльныя вадкасці вадкасці для размаро-вания. І, нарэшце, — гарачая вада, па-якую дэвізація варніца да мому.

Прымерлы аўзоры траба абсту-каць кулаком па прымерты і зноў па-спрабаваць адчыніць. Калі не зда-юцца — паспрабуйце адамкніць ба-гажнік. Лясніце ім добра некалькі разоў, каб у салоне ўтварылася павет-раная падушка, якая дапаможа вам адчыніць дзвёры. Ізоў жа — специ-яльныя вадкасці і гарачая вада з дому.

Рухавік не запускаецца. Магчыма, варту было з вечара пастаўіць аку-мультар у ціплю. Калі ён зусім «слы-бы» — прыйдзенца зараджаецца. Калі ён яшча хай сабе — трэба яго прагра-рэць. Уключыце запальне, а за-тым дальніе святло на 10 секунд да-бліжнія на 45 секунд. Затым святло выключыце і праз паўхвіліны пасп-рабуйце завесці аўтамабіль.

Ідэальны варыянт — наядунасьці ў аўто перад пускавога падагравальніка рухавіка, ці так званата «акумулятар ціпля» — спэцыяльнага тормаса, у які на юн заліваецца гарачы афрыз.

Ну воіс. Дзвёры адамкнілі, аўто адчынілі, рухавік звязаў. Можна ехаць. Уключыце хуткасць — машына не кранаецца з месца! Вядома: вы з вечара, прыехаўшы, пастаўілі не на-ручны тормас. На гарачых тармаз-ных калодцах утварыўся кандэнсат, і яны прымерзлі да дыскіў. Дае там наш чайник з гарачай вадой? Ту зялікі мароз блакуіць чашу майскага паспра-буйца!

Падрыхтаваў Сямён Печанко

Як страўніку перажыць святы

Кожная шклянка вадкасці разбуйляе страўнікавы сок і расцягвае без таго раздзымуты живот.

У беларускіх традыцыях — пас-тавіць на стол дэсяткі розных стра-ваў. Але як выжыць, з'ешы толькі па-кавалачку розных прысмакаў, а пас-ля яшчэ і кавалак торта наверх?

Перад застоллем мы не ямно дома і эканомім месца ў страўніку. Гэта напі-рываўшыя гарадзіні і памагаюць па-гасці сабе ў талерку болей, чым можа зду-жаць, і праглынае ўсё імгненна. Аднак можа атрымліваць сінтал пра съестасць толькі праз 20 хвілін пасля таго, як а-

ганізм насычаны. Адсюль і пераядан-не.

Лёгкі перакус перед гасцімі пры-тупляе пацуще голаду, а ваншы сма-кавыя рэцепты становінца больш устрымальныя да пісанкі гастрона-мічных шэдэўраў. Ідучы ў гості га-лодыні, мы самі сябей пазбайдзіме за-даўлення ад прымаскаў.

Тым, хто скількі да часток разла-даў кішечніка, можна за паўтары-дзе гадзіны да гасцей вымыць гарба-ты з мятай, мелісай, сардечнікам, ва-ль'яніем.

Падайміце пра спалучальнасць

прадуктаў і напояў.

Напрыклад, мясо або паштасці

з саламі і паштасці

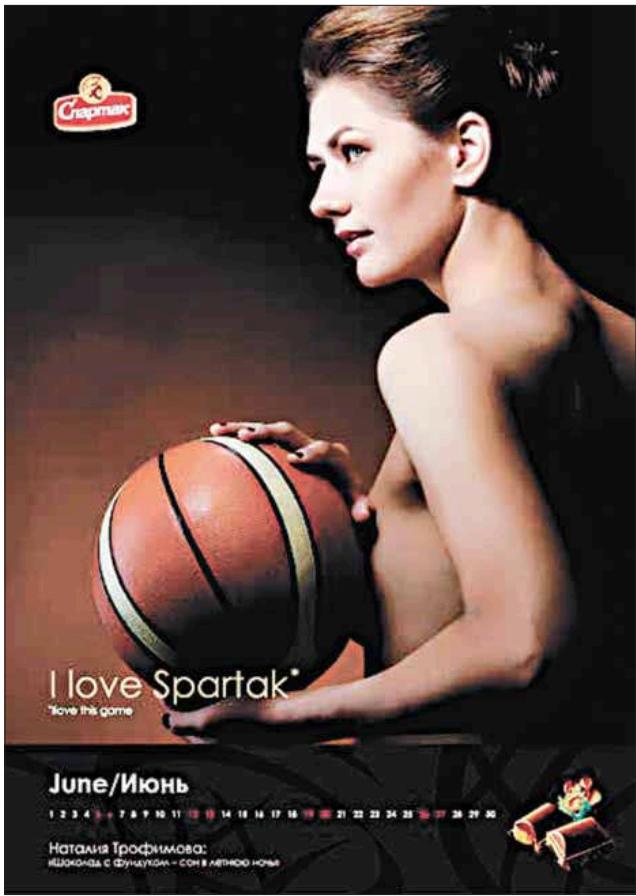

16 снежня, нягледзячы на мароз пад 20 градусаў, на Каstryчніцкай плошчы прыйшла акцыя салідарнасці з палітвязнямі.

Асілак Вячаслаў Харанека — незаменны нават на свяце мёду. Ён падніў 25-кілаграмовую штангу 26 разоў за хвіліну, седзячы на «шпагаце».

Гомельская кандытарская фабрыка «Спартак» выпусціла эратычны календар на 2010 год. Упрыгожыць яго пагадзіліся баскетбалісткі, што гуляюць за нацыянальную зборную краіны.
На фота: Наталля Трафімова.

June/Іюнь

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

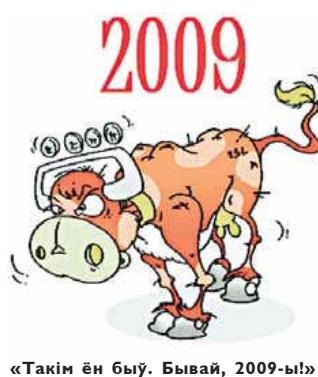
Наталля Трафімова:
Шаконда с фрункум — Сон з летнім норы

Абрабаваны яшчэ адзін абменны пункт «Абсолютбанка», што месціца ў мінскім универсаме «Цэнтральны». На шчасце, ніхто не загінуў. Злачынца адамкнү абліменнік і сейф, калі касір адышоўся. Прапалі 55 млн рублЁў. Паводле следчых, зафіксаваны камерамі чалавек падобны да таго, што 10 снежня забі касіру і абрабаваў абменнік для юніверсама «Аўтазаводскі».

На галоўны алтар Фарнага касцёла ў Гродне перад Калядамі вярнуўся апостол Сымон. Унікальны разьблёны алтар быў знішчаны падчас пажару 2006 года. Фігуры святых аднаўляе па фотаздымках разьбар з Воранаў Казімір Місюра.

«Такім ён быў. Бывай, 2009-ы!»

Вітанні

Любую мамачку, дачку і жонку Алену Цэван віншаем з Днём народзінаў. Выдатнага здароўя, шчасця, здзяйснення ўсіх мараў! Бацькі, дзеци, мужі з зяцьмі.

Любімага мужа і тату Дзяніса віншаем з Днём нараджэння! Зычым здароўя і шчасця. Наста і Міласлава.

АНЕКДОТЫ

* * *

— А чаго генерал маўчыць?

— Думае. У нас у войску так: калі генерал маўчыць, значыць, або думае, або — партрэт.

* * *

Феміда — гэта такая цётка, якая штосьці важыць, штосьці сячэ, але ні халеры не бачыць.

* * *

Банкамат выдаў паперку з надпісам: «Недастаткова сродкаў». Гэта ў мяне ці ў банка?

* * *

Цаглінка за цаглінкай — будзе сваё шчасце вартайнік цагельні.

* * *

У ягонай жонкі былі толькі два станы: або яна сыходзіла ў сябе, або яна выходзіла з сябе.

* * *

Муж — жонцы:

— Слухай, што за рыба ў нас у юшцы плавае?

— Табе што, мая юшка не падабаецца?

— Мне не падабаецца, што рыба яе есць.

НН 100 ГАДОЎ З ВАМИ

Слуцк. Праз тутэйшы банк за гэты год прыслалі розныя людзі сваім родным 140 тысячам рублЁў грошай, заробленых у Амерыцы.

«НН». №51—52. 1909

Антынароднае рашэнне. Улады прынялі пастанову забараніць ужыванье ў назвах партыяў ці грамадскіх аўдзяднанняў словаў «народных» да «нацыянальных». Праблемы цяпер паўстаюць перад партыяй «Народная грамада» ды Беларускім Народным Фронтом.

«НН». №32. 1999

Шаноўныя чытачы!

Наступны нумар «НН» выйдзе 6 студзеня.

Вясёлых Вам Калядаў і щаслівага Новага года!

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З. Вольскі (1906—1910), А. Ляшко (1906—1915), А. Лукавік,

Янка Купала (1914—1915), А. Лукавік,

У. Знамяровіч (1920), С. Дубасев (1991—2000),

сакратары рэдакціі Наста Башанская

шт-рэдактар Аляксандр Дзінко

галоўныя рэдактары Аляксандр Скурко

Прыватнае прадпрыемства «Струданы»

заснавальнік Прыватнае прадпрыемства «Струданы»

выдавец Прыватнае прадпрыемства «Струданы»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Мінск, а/c 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29,

E-mail: nn@nn.by

On-line: www.nn.by

©НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» забавіковая. 12 палос фармат A2, 6 друк. арк. Друкуні РУП «Віддавальцаў беларускіх Друку». Ліп №2330/0494179 ад 03.04.2009. Пр. «Незалежнасць», 79, 220013, Мінск. Радыё- і тэлевізійныя трансляціі: Радыё «Наша Ніва» — 102.2 FM, тэлеканал «Беларусь 1» — 102.2 FM. Адміністрація газеты здадзена ў реєстрызаціі перыядычнага выдання №249 ад 22.09.2009 г., выдадзенага Міністэрствам інфармаціі Рэспублікі Беларусь. Юрдычны адрас: 220101, г. Мінск, вул. Асаналіева, 15—18. РРР №312206280014 у МГД ААТ «белінвестбанк», Мінск, код 764.

Наклад 6200. Газета выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісланы ў друк 23.00.22.12.2009.

Закона № 6996.

Рэдакцыйны адрас: Асаналіева 15—18.

Ціна даноўнай.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 ISSN 1819-1614

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 9478191610088 09048

